

Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

БРАНИЧ уређује одбор састављен од Владимира Св. Симића,
Др. Видана О. Благојевића и Др. Радоја Ј. Вукчевића, адвоката

САДРЖАЈ:

Повиз на скупштину чланци	<i>Ивановића</i> , секретара Касац. суда у Београду.	431
О грађанској одговорности у румунском праву од <i>Виктора Кадере</i> , румунског Опумоћеног министра у Југославији и Професора правног факултета у Клужу.	Кад је причинилац штете ову делимично накнадио оштећеном овда се трогодишњи рок заста- релости тужбе за накнаду остатка штете ипак рачуна од дана кад је оштећени сазнао за штету и њеног извршиоца а не од дана делимичног обештећења од <i>Тих. М. Ивановића</i> , секре- тара Касац. суда у Београду .	432
Борба за право од <i>Леона А. Амара</i> — Београд.	Пропис §-а 928 з. Грађ. зак. који предвиђа застарелост од 10 го- дина односи се само на преду- зимаче зграда и архитекте за тврђе грађевине и предузећа, а не и на подпредузимаче који раде само један део грађевине од <i>Јована Д. Смиљанића</i> , сек- ретара Касац. суда у Београду.	433
Ново брачно право у Немачкој од <i>Милорада Аншоновића</i> , ад- воката — Београд.	Кћи умрлога нема права да тражи мираз од наследника, већ само уживање, издржавање и пристој- но удомљење од <i>Јована Д. Сми- љанића</i> , секретара Касац. суда у Београду.	435
Војни судови и рехабилитација од <i>Вој. В. Павловића</i> , суд. кап. II класе.		420
СУДСКА ПРАКСА		
Из праксе Касационог суда у Новом Саду — једна одлука из кривично - правне области од <i>Бранка Јевремовића</i> , судије Апе- лационог суда у Новом Саду.		428
У недостатку нарочитог уговора о томе жена нема права на на- кнаду од мужа онога, што је од своје зараде утрошила на издржавање куће од <i>Тих. М.</i>		

Уредништво Бранича налази се у Дечанској 13/II. Рукописи се не враћају.
Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора.

Бранич доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса
адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења
Адвокатских комора којима служи као званични орган, и расправе и чланке
из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству.

Бранич излази крајем сваког месеца. — Годишња претплата за Бранич
износи 120.— дин. За адвокате изван територије Београдске адвокатске
коморе, адвокатске приправнике, судије и судијске приправнике годишња
претплата износи 60.— дин. Поједини број 10.— дин.

www.uns.edu.rs

УНИВЕРЗИТЕТ СКОПЈЕ

Уговор о мешовитом ортаклуку, који по § 40 тргов. зак. мора бити писмен, не може се доказивати главном заклетвом од *Јована Д. Смиљанића*, секретара Касац. суда у Београду. . . 437

Есконтна листа не садржи доказ да је акцептант био снабдевен покрићем, — већ издатељ вучене менице треба, по § 85 трг. зак., да докаже да је до рока снабдео акцептанта покрићем

од *Јована Д. Смиљанића*, секретара Касац. суда у Београду. 438
ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ 439
ПРИКАЗИ
Др. Видан О. Благојевић, адвокат:
Evolutions et actualites од Louis Josserand-a 442
БЕЛЕШКЕ 446
САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА 451
ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА 453
НОВЕ КЊИГЕ 454

Позив на скупштину

У смислу § 44. слова з) Закона о адвокатима и § 3. Пословника Коморе, а на основу одлуке Одбора коморе од 28. септембра 1938. године сазивам X Редовну скупштину Адвокатске коморе у Београду за недељу 30. октобра 1938. године у 9 часова пре подне са обим дневним редом:

1. Отварање скупштине и саопштења претседника;
2. Избор три оверача записника;
3. Избор три бројача гласова;
4. Извештај Одбора коморе о раду у прошлој години;
5. Завршни рачун за 1937. годину и давање разрешнице;
6. Решавање о буџету за 1939. годину;
7. Избор Заступника коморе и три заменика заступника коморе;
- 8) Избор претседника Дисциплинског већа, два заменика претседника Дисциплинског већа и четири члана Дисциплинског већа;
9. Избор четрнајест адвокатских судија за Адвокатско дисциплинско веће код Касационог суда;
10. Избор осам чланова за испитну комисију;
11. Питања и предлози у смислу § 5. Пословника коморе.

АДВОКАТСКА КОМОРА

Бр. 2919

29 септембра 1938. год.

БЕОГРАД

Претседник,

Владимир Св. Симић, с. р.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Виктор Кадере, румунски Опумоћени министар у Југославији,
Професор правног факултета у Клуџу.

О грађанској одговорности у румунском праву*

Еволуција одговорности у грађанском праву и измене које је она повукла за собом, како у румунском тако и у приватном праву других земаља, необично су интересантне за изучавање, зато што су тумачења која су у овој области права добила неки текстови Грађанског законика (чл. 998—1002 рум. Грађ. зак. чл. 1382—1386 франц. Грађ. зак.) била толико широка и имала су тако дубоких последица по правне односе појединаца да је данас класични систем грађанске одговорности, који је још био у пуној снази пре неколико година, скоро сасвим преокренут.

Природно, један овакав предмет, који срећемо често у свакидашњем правном животу, претставља извесне тешкоће, јер нова доктрина није још довољно изкристалисана, а тумачења која јој дајемо могла би изгледати смела... и у контрадикцији са правним обичајима места... Али ова посматрања нису такве природе да смањују све већи интерес за ову нову и живу конструкцију која је, под изговором позитивног закона, успела, да наметне једно ново право, коме су посветили многе студије најистакнутији правници свих земаља.

Треба да дамо још једно претходно објашњење да бисмо боље могли разумети наш предмет; ми се бавимо само еволуцијом идеје одговорности у законодавству и јуриспруденцији Старе Краљевине, т. ј. оног дела Румуније којим влада *Code Napoléon*, то нам намеће обавезу да учинимо један експозе о француској доктрини и о њеном утицају на румунско право.

С друге стране не бих могао да ограничим свој експозе само на теоријским разматрањима а да се не дотаканем практичних последица ове еволуције, што намеравам да изложим у другом делу ове студије.

Рад г. *Виктора Кадере*, уваженог правног писца, који објављујемо, први пут је објављен у Збирци предавања, која је одржао уважени писац на француским Универзитетима, а која су изашла у Француској под насловом: *Question juridiques et diplomatiques roumaines*.

Ми смо ово дело приказали у броју *Б р а н и ч а* за април 1938. год.

С погледом на важност питања везаних за грађанску одговорност сматрамо да ће и наши правници са интересом прочитати предњу расправу г. *Кадере*, која има шири научни значај и садржи врло интересантна запажања у овој правној области.

Примедба Уредништва

www.unibg.ac.rs
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИВЛИОТЕКА
 Правни преображај који описујемо јесте, очевидно, последица социјалних трансформација које су се збиле за време последњих педесет година и, како је то рекао саветник Танон: „Напредак на правном пољу не може бити остварен само реформама које су резултат не абстрактних концепција и а приори, већ резултат нових крајњих тачака које су дошле са еволуцијом услова социјалног живота“, или, како је то констатовао, на најјаснији начин, Господин декан Жосеран: „Погрешно је закаснити у прошлости и не живети својим временом; модернизам је подигнут на степен правне облигације и мисоенизам постаје један квази „грађански деликт“.

Ван сумње је, да је социјални живот епохе француског а после и румунског Грађанског законика који је ступио на снагу 1865 и аустријског Грађ. законика који је још на снази у Трансилванији и Буковини, претрпео радикалне измене проузроковане безбројним научним проналасцима и брзим напретком механике за време друге половине XIX века.

Велике индустрије замењују некадашње мале радионице, привлачећи један број радника који стално расте и који ступа у додир са машином и излаже се несрећним случајевима, поводом којих покреће се проблем одговорности између послодавца и радника и цело обимно питање одговорности које произлази из уговора о раду.

Транспортна индустрија се развија нагло; на место некадашњих поштанских кола и живописних постиљона, долазе ултрабрзи експреси, аутомобил, аероплан, који омогућују једном великом броју лица да путују на начин који нису дотле познавали и да обезбеде брзи превоз робе. Човечији живот постаје све интензивнији а у исто се време појављују нови ризици као и нови узроци штете који имају за последицу повећавање спорова грађанске одговорности.

На крају, рат је донео суштаствене измене у погледу ризика и одговорности како појединаца тако и јавноправних лица.

Све трансформације које су се догодиле у животу модернога друштва имале су за последицу измену правних односа. Они се оснивају и на традиционалном тумачењу Грађанског законика, односно на грађанском деликту или уговорној одговорности уз нова гледишта која су на крају завршила са пребацавањем терета доказа.

У класичном систему који је претрпео неку штету, имао је, у својству тужитеља, да докаже своје право прибављајући доказ о претрпљеној штети као проузрокованој грешком њеног извршиоца.

Чланови 998—1003 рум. Грађ. зак. (1382 и даље франц. Грађ. зак.) прихватају очевидно начело природнога права, по коме свако лице је гарант својих радња. Ово правило не трпи изузетке. Бертран де Греј (Bertrand de Greuille), у свом извештају Трибунат-у каже, да „закон не би могао да оклева између онога који се вара и онога који трпи“ и да је право обавезати онога који је проузроковао штету, да је отклони, макар само новчано.

Али, будући да је број несрећних случајева порастао на забрињавајући начин, констатовано је да је класични систем теорије одговорности недовољан и да у новим приликама привредног живота не би било право остављати терет доказа — *onus probandi* — жртвама разних несрећних случајева.

Тада се доктрина трудила да изгради нове системе оправдања одговорности, базирајући се такође на оним принципима Грађанског законика, који су повољнији за жртве несрећних случајева, нарочито за индустријске раднике.

Тако, 1883 и 1884 појављују се први покушаји једног новог тумачења теорије одговорности; то је „уговорна теорија“, чији су оснивачи Sauzet и Saintellette.

Ова теорија, полазећи од чланова 1135 франц. Грађ. зак., 970 рум. Грађ. зак.: споразуми треба да се изврше добровољно, и чланова 1156 франц. Грађ. зак., 977 рум. Грађ. зак.: тумачење уговора треба да се врши према заједничкој намери странака, труди се да прошири домен уговорне одговорности; сопственик индустријског предузећа који запосли радника у свом предузећу, преузме одговорност да га разреши дужности у потпуном здравственом стању пошто му истекне уговорни рок. И ако се деси неки несрећни случај, послодавац је обавезан да плати раднику оштету у смислу чл. 1147 франц. Грађ. зак. — 1082 рум. Грађ. зак. који обавезује дужника — у овом случају послодавца — да плати накнаду за неизвршење уговора ако се не оправда случајем или вишом силом.

Уговорна теорија имала је велики доктринарни успех у Белгији, али је била стално одбацивана од француске и румунске јуриспруденције, које су је сматрале као погрешну интерпретацију појма уговора и, с друге стране, радник није био никако боље заштићен зато што је морао да докаже „неизвршење претпостављеног уговора“, доказ који је често тешко прибавити.

Друга једна теорија, врло оштроумна, јесте „теорија објективне одговорности“, подржавана од великих правника Saleilles-a и Josserand-a. Ови правни писци су полазили од идеје да свако треба да сноси последице своје радње. Тако, грешка, као основ одговорности, имала би се одбацити, будући да се одговорност довољно оправдава материјалном чињеницом проузроковане штете.

За Saleilles-a, индустријалац који организује фабрику у којој су људски животи изложени опасности, обавезан је, ако се деси неки несрећни случај, да сноси професионални ризик. Кривица као основ овде треба да буде одбачена. У овом је систему положај радника — жртве несрећног случаја — знатно побољшан зато што му остаје једино да докаже однос несрећног случаја и штете коју је претрпео, доказ који је увек лако прибавити.

По овој теорији, основа одговорности почива на закону; индустријалац, (или сопственик) будући обавезан законом да плати штету, ако хоће да се ослободи ове обавезе треба да докаже, да му се не може импутирати факат — чињеница која је штету изазвала.

С друге стране, г. Жосеран тврди, да од тренутка када имамо да чувамо један предмет, одговорни смо за штету коју он може да проузрокује, и да није потребно да тражимо да ли смо ми у грешци, пошто је то директна последица права сопствености. Тако, у овом систему, грађанска одговорност базира на ризику створеном у исто време кад и објект који је наша својина и овде се налази довољно оправдање обавезе за сношење штете коју овај објекат може да проузрокује.

Друга једна теорија, теорија законског поверења М. Е. Левија, објашњава одговорност за дела предмета и лица које ми чувамо, као последицу злоупотребљеног законског поверења.

Законско поверење води порекло из чињеничне ситуације или из обећања, и веровање које ми придајемо тој ситуацији, ствара поверење и одговорност — без којих не би се могла замислити правна безбедност. Дакле, увек када ово законско поверење буде изиграно, имаћемо злоупотребу права, појавиће се дакле одговорност.

По овој теорији било би много лакше доказати поверење које је могло уливати у даном моменту једно формално обећање него кривицу аутора штете. Али ово објашњење које пружа један јединствен критеријум за утврђивање одговорности, било уговорне, било деликтне, претставља само теоријску важност, будући да практички разлика између уговорне и деликтне одговорности произлази нарочито из обавезе доказивања, која, у случају грађанског деликта, пада на терет тужитеља, а у случају уговора пада на терет оптуженог.

Да споменемо такође и теорију злоупотребе права, као извор одговорности, која проширује знатно домен грешке, проглашујући грађанским деликтом вршење свога права у виду оштећења другог. Тако грађанска се одговорност појављује увек када злоупотребимо наше право, а преко злоупотребе појављује се и обавеза накнаде штете коју смо проузроковали.

Ипак, у пркос овим теоријама, које су имале великог утицаја на законодавца и на јуриспруденцију, а могу се позивати на дела г. г. Мазо (Mazeaux) о грађанској одговорности у којима се налази тако научно документирање у овој ствари, класична теорија, по којој је грешка (чл. 1382 франц. Грађ. зак. — 988 рум. Грађ. зак.) један од саставних елемената деликтне грађанске одговорности, није била потпуно напуштена, само је се њен домен — како ћемо видети — необично сужавао.

Констатујмо најпре да, захваљујући разним теоријама, професионални је ризик био примљен од свих модерних законодавстава као основа одговорности послодавца према индустријском раднику. Немачки закон од јула 1884, закон од 9 априла 1898 у Француској, белгијски закон из децембра месеца 1903, румунски закон од 25 јануара 1912, чине од професионалног ризика законску презумцију у корист индустријског радника, на чији терет не пада више „обавеза доказа послодавчеве грешке“, који остаје дужан да му плати отштету, а ако жели да се ослободи ове одговорности треба да докаже, да је штета била проузрокована кривицом радника или другим узроцима који му се не могу приписати.

Приметићемо, да систем радничких закона, поменутих мало пре, не усваја сасвим теорију објективне одговорности, пошто су штете, које се дају радницима, утврђене унапред законом и, по румунском закону, радник је обавезан да такође допринеси (поред доприноса послодавца и државе) и он са своје стране професионалним ризицима, да део одговорности остаје њему на терет.

Видимо такође злоупотребу права озакоњену законцима: швајцарским, немачким, бразилијанским, совјетским, и усвојен у пројектима Грађанских законика: румунским, франко-галијанским о облигацијама, итд.

У Немачкој аутомобилски саобраћај је уређен законом од 3 маја 1909, а у Румунији законом од 21 јула 1921 год.; у Француској, многобројни законски предлози су покушавали такође да дефинишу карактер одговорности аутомобилиста и да побољшају положај жртве.

У другом смислу можемо овде навести француски закон од 7 новембра 1922, који, интерпретирајући чл. 1384 ал. 1, франц. Грађ. зак. (чл. 1000 рум. Грађ. зак.) за случајеве пожара, препушта жртви проузроковане штете терет доказа да је пожар проузрокован грешком држаоца ствари које су проузроковале пожар. Овај је закон један доказ више о растезању члана 1384.

По предмету уговорне одговорности да споменемо такође и француске законе о непредвиђености (закон од 21 јануара 1918 и закон од 9 марта 1918), који дозвољавају судијама да испитују околности уговора и да примене одговорности које из њега произлазе.

Па зар Румунија није усвојила пре кратког времена један закон о конверзији дугова, који је, олакшавајући осетно положај извесних категорија дужника, пребацио уговорни ризик на терет зајмодавца, у истој мери? Истина је да је румунски зајмодавац често злоупотребавао своје право и да је био неумерен у својим захтевима (плаћао се до 40% интереса!).

Али најоучљивија последица нових теорија грађанске одговорности је та, што су оне навеле јуриспруденцију на један нов пут, где је замењивана претпостављена (презумирана) и проблематична грешка, доказаном грешком; друкчије речено, тражи се, да се пре свега накнади проузрокована штета, избегавајући, у колико је могуће, тешкоће које прате доказ деликтне одговорности.

У ствари, треба напоменути да је се јуриспруденција, под импулсом свакидашњег живота, такође трудила, проширујући домен примењивања члана 1384 ал. 1. фран. Грађ. зак. — 1000 рум. Грађ. зак., да утврди нове презумпције одговорности које би се наслањале на стање ствари или лица која су нам на чување поверена.

Сувишно је напоменути овде еволуцију француске јуриспруденције која је, после врло живих контроверса о обиму опасности коју може претстављати једна ствар, о чињеници да је ствар била напуштена или је била на чувању код сопственика или намештеника, или под непосредном акцијом човека, итд. свршила тиме, што је примила одговорност стања (*du fait*) ствари не

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чинећи више разлике између „чувања“ (la garde) или „нагона“ (impulsion) које људска делатност може да унесе у ствар (пресуда Опште седнице Касационог суда од 13 фебруара 1930).

Тако један аутомобил, једна колица, једна лопта за тенис, и др. све су ствари, како је то приметио М. Жосеран, на које се примењује члан 1384 ал. 1 фран. Грађ. зак.; одговорност стања ствари тежи према универзалности и може се чак рећи, да она од сада остварује ову универзалност.

Еволуција румунске јуриспруденције, следејући из близа француској доктрини и јуриспруденцији, није још дефинитивно утврђена у погледу примања, без икакве резерве, целокупне идеје ризика, извора грађанске одговорности.

Интересантно је напоменути, да су баш кривични судови имали да се баве овим проблемом, зато што, из економских разлога, жртве претпостављају јавне тужбе приватним.

Али већ у 1911 год., друго одељење Румунског касационог суда (пресуда од 25 фебруара 1911; В. Кас. 1911, р. 217) прихватило је, код аутомобилског несрећног случаја, замењивање доказа деликтне кривице презумпцијом кривице због дела ствари (fait de choses) које имамо на чувању и којима управљамо.

Али, примењујући члан 1000 Грађ. зак. — 1384 франц. Грађ. зак., румунска јуриспруденција изгледа да је привржена застарелој идеји одговорности која се оснива на грешци онога који ју је примио због погрешног избора намештеника — (Рум. Кас. II, 20 јуна 1922 Панд. Рум. 1935, I, 72).

С друге стране, у румунском праву, примена члана 1000 ал. 3, или подношење јавне тужбе, не спречавају жртву, да ради непосредно против сопственика на основу члана 1000 ал. 1. — чл. 1384 ал. 1. франц. Грађ. зак., што би значило примање идеје ризика који прати неминовно разноврсне манифестације људске делатности, као базу грађанске одговорности. У овом смислу, грешка би остала пре као фикција, пошто свака имовина јемчи за штете које се проузрокују приликом њеног управљања...

Тако, румунска Касација, проширујући примену члана 1000 Грађ. зак., стигла је до тога, да базира одговорност сопственика за аутомобилске несрећне случајеве, на члану 1000 ал. 1 — члан 1384 франц. Грађ. зак., без обзира на лице које управља аутомобилом.

Чим постоји штета, чињеница да постоји власник ствари која је проузроковала штету, јесте довољна да обавезује на одговорност. „Сопственици су одговорни за штете проузроковане недостатком чувања ствари које им припадају, на основу кажњиве непажње испољене у вршењу права сопствености“, објашњава пресуда другог Одељења румунске Касације од 9 октобра 1934 (Панд. Рум. I, 71, са белешком г. Хозока).

Ево нас, у румунском праву, на истој — или скоро на истој тачци на којој је и француска јуриспруденција била, према чувеној пресуди од 13 фебруара 1930. Ипак, румунска Касација не напушта у целости идеју кривице, јер се одговорност ослања такође на грешци у вршењу права сопствености; објективни ризик

није једини елемент одговорности који произлази из члана 1000 ал. 1. рум. Грађ. зак.

Пресуда другог Румунског одељења отвара ипак пут једној генерализацији која може бити опасна. Отићи ће се дотле да се одговара за све, како за чување једног аутомобила тако и за „лишће са дрвећа које запуши једну цев“; за један лифт, као за лопту за тенис, итд.

А то ће бити забрињавајуће!

С друге стране, ова одлука оставља и даље дуалитет горе напоменутих тужби, које имају за основу било члан 998 рум. Грађ. зак. — 1382 франц. Грађ. зак., било, у случају губитка, тужбу из члана 1000 ал. 1 рум. Грађ. зак. (Касација I, одлука бр. 1. од 9. јануара 1928.).

У случају судара двају аутомобила, примљене солуције у Румунији као и у Француској јесу сличне; презумпција кривице односи се на оба чувара кола, изузев када је доказана кривица једног од њих, или код више силе или случаја (Касација 20 марта 1933. Д. П. 1933. I. 57, Белешка Savatier и С. 1933, I. 257, Белешка Н. Mazeaud).

Али у жељи да се прилагоди потребама модернога живота, јуриспруденција је увела нове интерпретације по предмету уговорне одговорности. Пре тога, тумачећи строго члан 1475 рум. Грађ. зак. — 1786 франц. Грађ. зак. одговорност за неизвршење услова транспортног уговора примењивала се само у погледу превоза робе: возилац — пријемник једног одређеног предмета био је обавезан уговором да преда предмет у примљеном стању тамо где је био намењен и није се могао ослободити ове обавезе сем ако је доказао, да је предмет нестао вишом силом.

У погледу превоза лица, код несрећног случаја, примењивали су се прописи општега права, тј. жртва је морала доказати кривицу возилаца да би имала право на отштету.

Али класични је систем био проширен да би учинио места уговорној одговорности, која је такође примењивана у погледу превоза лица.

Према једној новој јуриспруденцији (Кас. Рум. III, бр. 214 од 28 марта 1921. — Пан. Рум., 1922, III, 58) возилац је сматран обвезним уговором да превезе путника неоштећеног до циља његовог пута.

Али, на овај је начин румунска Касација такође напустила, са извесном тешкоћом, идеју одговорности основану на члану 998 рум. Грађ. зак. (Кас. III, бр. 810 од 6. октобра 1926., Пан. Рум. 1930, I, 155, Белешка Розети—Баланеску) и за извесне румунске писце, сувише привржене класичној интерпретацији уговорне одговорности возилаца, правна асимилација људског бића и робе изгледа тешко прихватљива.

У Француској ово питање не изазива више никакву сумњу после пресуде грађ. одељења Касационог суда од 21 новембра 1911.

Последица новог тумачења јесте да код несрећног случаја, жртва нема други доказ да прибави сем доказа којим би утврдила везе узрока и последице; терет доказа остаје на возилацу, који треба да докаже случај, вишу силу или кривицу тужитеља.

Испитујући теорије, нове законе по предмету одговорности и тенденције јуриспруденције да ствара нове презумпције, утврђујемо преображај класичне теорије одговорности, преображај који је, с практичне тачке гледишта, довео до померања ситета доказа у корист жртве најчешће олако оштећене променама које су се одиграле у модерном животу; али ово померање има такође једну врло важну практичну последицу: ризик у уговорним обавезама такође се померио и истовремено са трансформацијом класичне теорије одговорности појављује се у практичном животу један нов ризик, ризик грађанске одговорности, о коме ћемо говорити у последњем делу ове студије.

Питање осигурања грађанске одговорности било је такође једно од најспорнијих првих питања.

Практика осигурања одговорности појављује се најпре у западним државама и могли бисмо навести као једну од првих манифестација осигурања практикованог још од 1825 године од француских осигуравајућих компанија против несрећних случајева проузрокованих трећим лицима транспортним коњима и колима.

У Немачкој, око 1857, појавила се једна врста осигурања одговорности за експедицију робе у иностранство.

Али ове новотарије су изазвале отпор код доктрине и судова који су се питали да ли су овакви уговори „ослобођења од одговорности“ могли бити важећи.

По класичној концепцији, сувише индивидуалистичкој, грађанска је одговорност добила до извесне тачке карактер репресије а репарација проузроковане штете престављала је једну врсту казне, примењене на проузроковача; било је немогуће примити уговор који је ослобођавао некога одговорности за своје сопствене кривице; „*Pacta non sunt servanda, quae ad delictum odlicitum invitant*“. Ова је била главна замерка, изнешена од стране одличних правника као Pothier, Emérigon, Quénauld и др. Према томе, било је немогуће допустити да једна осигуравајућа компанија сноси одговорност за ризик у коме је проузроковач био лични осигураник.

Јуриспруденција, следејући стриктно овој интерпретацији, проглашавала је за ништавне, као противне јавном поретку, уговоре о осигурању одговорности, пошто су осигураног учинили унапред неодговорним за његове кривице.

Тако је било и у Француској до 1844, када су француске осигуравајуће компаније издејствовале савет великих правника, међу којима Duvergier-a, Paillet-a, Dupin-a, и, на крају, Pardessus-a који су, у својим рефератима дошли до закључка да је једна осигуравајућа радња о дугованој репарацији, било као последица уговорне, било као последица деликтне или квази деликтне одговорности, потпуно допуштена, будући да ова репарација има новчани карактер, који искључује сваку идеју казне. Предмет уговора о осигурању грађанске вануговорне одговорности дозвољен је дакле и не би му се могао применити један строжији режим него код других уговора.

У ствари, овај род радња не претставља конвенцију ослобођења од одговорности у правом смислу речено, већ акт обавез-

ривог администратора: један аутомобилски несрећни случај може бацити на аутомобилисту необично тешке одговорности против којих он хоће да се брани свима средствима, а једно од најчаснијих јесте свакако осигурање.

Конфузија која је учињена асимиловањем овог уговора са клаузулама неодговорности, нема смисла зато што је у клаузули о неодговорности потребна уговорна база а да ризик остаје нетакнут, интегралан, померајући се само од једног до другог лица, док у осигурању одговорности никаква претходна конвенција није могућа између извршиоца штете и евентуалне жртве коју он не познаје пре момента несрећног случаја а штета се дели између свих осигураних. Осигурани се не осигурава за жртву већ да би избегао последице тужбе њене против њега. Са своје стране, жртва признаје само посредно осигурача са којим она нема никаквог правног односа.

Уговор о осигурању одговорности не може садржавати неморалне идеје или идеје противне јавном поретку. Талер је рекао, да осигурање, будући удруживање разних лица која се налазе у сличним околностима опасности, ни у чему их не може спречити да се скупе заједно пред опасношћу, чак и онда кад би она произлазила из њихове кривице или несмотрености. Нетачно је да се дужник ослобођава своје одговорности осигуравајући се; он само дели одговорност са другим лицима која се налазе у његовом положају. Ту имамо, дакле, један леп пример особене солидарности зато што, осигуравајући се, дужник уноси свој удео у осигурање других.

После ових излагања, допуштени карактер уговора о осигуравању изгледа нам дефинитивно утврђен. Позитивни закони су донети да утврде доктрину и јуриспруденцију и то, закони против несрећних случајева при раду који предвиђају осигурање ризика послодавца, и то на слободној бази у Француској, организованој од стране државе у Немачкој и у Аустрији, или организованој од стране државе помоћу котизација радника и уплата послодавца, како је то у Румунији.

Осим тога, швајцарски закон о уговорима о осигурању од 2 априла 1908 организује (чл. 59 и 60) осигурање одговорности; такође немачки закон од 30 маја 1908 (чл. 149—158) предвиђа осигурање одговорности. У Румунији, чл. 60 закона о уговорима о осигурању од 7 јула 1930, одобрава осигурање грађанске одговорности, са изузетком штете проузроковане несмотрено од стране осигураног.

Питање о коме се дискутује и даље јесте оно о граници осигурања одговорности; модерни писци као на пр. Г. г. професори *Saritant* и *Mazeaud* примећују да, захваљујући осигурању доћи ће се дотле, да се осигураници натерују или да им се намеће непажња, небрежење па чак и актови опасне смелости.

Опасно је, очевидно, гурати људе на испаде, али у овој ствари сама организација осигурања одговорности намеће извесне границе у праву и у стварности — без којих уосталом она не би могла да функционише.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ако француска и румунска јуриспруденција примају данас осигурање личне „кривице“ оне се труде да та кривица не буде асимилирана *dolus*-у.

У погледу *dolus* -а, ван сумње је, да конвенција која би за основу осигурања узела *dolus*, не може важити, у смислу чланова 960 и 1010 рум. Грађ. зак. (чл. 1116 и 1174 франц. Грађ. зак.) јер ови прописи прокламују *dolus* као узрок ништавости конвенција. Али у погледу кривице — *culpa lata* мислимо да, у колико је ова кривица извињавна несмотреност, она може бити осигурана, што уосталом проистиче из француског закона о одговорности за несрећне случајеве при раду и румунског закона о истом предмету.

Ми сматрамо да се у праву граница дозвољеног осигурања одговорности може обележити и да осигурање може ићи до намере учиниоца штете да изазове несрећу у жељи да причини штету или да оствари недозвољену зараду или да злоупотреби своје право. Таква једна „кривица“ може се уподобити *dolus*-у и не би могла, према томе, бити предмет уговора о осигурању.

У пракси, компаније за осигурање организовале су разне мере за ограничење осигурања одговорности, између којих јесте и она према којој део појављеног ризика при осигурању пада на терет осигураног. То је веома сходна мера да се не би потпомогла прекомерна несмотреност.

С друге стране, компаније за осигурање састављају претходни врло подробни упитник а понекада приступају чак испитивању менталног стања осигуранога. Оне рачунају вероватноћу несрећних случајева базирајући се на проучавање разлике, према рачуну, *Kalendreau*-а и на расподели ризика; оне тако успевају да утврде приближно капацитет осигурања за сваки ризик грађанске одговорности.

Али ова су питања, мада необично интересантна, ипак сувише минуциозна и прекорачају оквир овог излагања.

У закључку, неоспоран је утицај нових теорија о класичној интерпретацији грађанске одговорности и трансформацији права под импулсом социјалног и економског живота. Ми смо видели како су доктрина, а затим јуриспруденција, увеле у класичну теорију одговорности тумачења сагласна са новим социјалним потребама, а да овим не уздрмају темеље позитивног права. Понекад, оне су довеле законодавца да путем закона прихвати оно што су прихватили наука и судови.

Затим, цела ова нова правна конструкција има утицаја на практични живот; почело се одмах са тражењем једне економске формуле која би била противтежа ризицима одговорности и последица померања терета доказа и дошло се до организовања осигурања одговорности.

Доктрина и јуриспруденција се труди сада да изграде једну од најновијих правних теорија, теорију грађанске одговорности као социјалне функције, чији се оквир сваким даном проширује.

www.Леоn.RA. Амар — Београд.

Борба за право

Поводом 129-годишњице од Јерингова рођења

На дан 22. августа 1818. г. родио се у Немачкој Рудолф фон Јеринг, професор правног факултета разних универзитета у Немачкој, Швајцарској и Аустро-Угарској. Главни његов предмет био је из области римског права, које је већ у 27. години као редован професор предавао на Универзитету у Базелу. Његово најзначајније дело „Дух римског права“ преведено је на више језика. Од осталих његових дела најпознатије и у круговима лаика најраспространије је „Борба за право“, које је преведено на око 20 европских и ваневропских језика.

Основна мисао Јерингове „Борбе за право“ састоји се у поштовању свога ја и одбрани тога ја од сваког напада. Човек као носилац извесног права мора да схвати да је његова дужност према самоме себи да не допусти да се његово право гази ногама када се гажењем његовога права гази и његова личност. Ко у таквим случајевима не осећа потребу за одбраном свога права, томе се не може помоћи. Тај ће временом бити црв кога ће противникова нога прегазити, те доцније неће моћи да се потужи због онога што га је снашло — како је то згодно рекао Кант.

Јеринг је мишљења да човек мора да дође до свога права само путем борбе. Да не би био рђаво схваћен, он одмах додаје да ту борбу за право не тражи у сваком случају, због сваке ситуације, већ само и једино тамо где је напад на нечије право истовремено и непоштовање његове личности. И Јеринг је за попустљивост и помиљивост, за благост и мирољубивост, за поравнање и одрицање од доказивања ваљаности права; али, оно против чега се његова теорија изјашњава јест једино и искључиво недостојно подношење неправда из кукавичлука, лености и равнодушности.

Полазећи од становишта да је циљ права мир, а његово средство борба, Јеринг налази да је сваки појединац дужан да допринесе поштовању и очувању права уопште као нечег свима нама светог и драгоценог, па долази до закључка да сваки онај који дође у положај да мора бранити своје право, доприноси остварењу мисли правде на земљи.

Делећи мишљење Гете-а („Човек сам, што ће рећи: борац“), и Јеринг налази да ће борбе за право бити докле буде света и века, а борбе ће бити између народа, држава, сталежа, јединки. Отуда се ова борба не показује као нешто измишљено, већ као жива снага коју треба одмерити с противником.

Без борбе нема мира, као што без рада нема уживања користи и плода његова. Мир без борбе, уживање без рада припадају библијској прошлости, времену у коме је постојао рај, док историја познаје и једно и друго као исход непрекидног и мучног напора. Кад осетимо угроженим тај мир, кад приметимо да плодовима нашега умног или физичког рада прети о-

пасност, наше унутрашње ја мора да се буну, тежња за самоодржањем мора доћи до изражаја и наша воља треба да буде управљена на то да се очувањем постојећег стања очува и вредност наше личности као носиоца угроженог права.

Противно макијавелистичком материјалистичком начелу: „Циљ оправдава средство“, Јеринг препоручује борбу за право као нешто идеалистичко, јер стално има пред очима угрожено право, а не угрожену материју. Отуда он налази да није свакидањи, материјалистички интерес новца који гони човека да прибегава спору, већ морални бол за учињеним неправом. У таквом случају један унутрашњи глас вели му да не може ићи натраг, јер је у питању његово ја, његова част, његово осећање части, а не предмет без вредности, — другим речима у питању је одбрана не интереса, већ карактера: одбрана или жртвовање своје личности.

Излагањима у маленом делу „Борба за право“ Јеринг је на убедљив начин доказао да право на поштовање човековога ја треба да претставља нешто далеко више од права на поштовање човекових ствари, као нечег заменљивог, јер ко нема осећања за самоодржање своје личности путем поштовања самога себе и натеривањем других на то поштовање, тај је извршио морално самоубијство. Недостатак моралних вредности може бити заувек, и онда је штетно, ако не и кобно; недостатак оних материјалних није вечит, може се временом и уклонити, попунити.

Јерингове мисли о човековом ја звуче можда данас слабије него икад, али оне су ту, стоје и стојаће без обзира на време у коме живимо. И, ако је некада, пре седам деценија, када је „Борба за право“ угледала света, та борба била лакша и равномернија, не значи да угрожени појединци и читави народи због тога само треба да из кукавичлука и равнодушности препусте своју судбину времену да их оно прегази. Напротив: јачању грубе силе треба противставити ојачалу свест о вредности свога сопственог и свога ближњег ја, и с одговарајућом количином достојанственог стрпљења очекивати боље дане.

Јерингову „Борбу за право“ и њен значај открио је, открива и откриваће слушаоцима Правног факултета београдског Университета професор Д-р Аранђеловић. Њему хвала! Јерингу слава!

Милорад Антонијевић, адвокат — Београд.

Ново брачно право у Немачкој

Обимни нови закон о закључивању и разводу бракова у Немачкој, који је ступио на снагу 1. августа о. г., садржи новости у двама областима. Прво, Аустрија је увођењем обавезног грађанског брака, који се може разводити судском пресудом, изједначен са старим немачким законом, и друго, у самом брачном праву Немачке, које је изложено од 1900. год. у Грађанском законнику, извршене су разне реформе. Аустрија, чије је брачно

право било оријентисано према црквеним прописима, уштедила је овом приликом труд, да због завођења грађанског брака от- казује или тражи ревизију аустријског конкордата, пошто је Немачка прешла без икаквих обзира преко те формалности.

Секуларизација закључивања бракова спада у Немачкој већ од 1875., када је Бизмарк следовао примеру датог на годину дана раније од Швајцарске, у она основна начела, која су већ одавна ван сваке дискусије. За Националсоцијалисте, како то један званичан коментар наглашава, постојали су још особити разлози, да укину аустријско право, које је искључивало развод брака, ако је само један супружник био католик: „Пре свега такав пропис противречи народнополитичким циљевима државе и жртвовао је срећу и животну радост стотинама хиљада људи. Немогућност да се догма о неразрешивости католичких бракова спроведе у 20. веку, довела је до многобројних изигравања за- кона и тиме до опасног потреса правног осећања. Т. зв. разре- шени бракови били су извор присиљавања, уцене и других ду- шевних мука за дотичне супружнике. Нови закон жели да и у Аустрији уклони све ове тешкоће и незгоде“.

Сви бракови у Немачкој у будуће ће се закључивати „у име Рајха“, што претставља антитезу досадашњој формули „у име божије“ и чиме се једновремено наглашава, да трећи Рајх хоће да издвоји брак из приватноправне сфере.

Законодавац, као што је сам прокламирао, обратио је глав- ну пажњу на биолошко гледиште и на заштиту расе и народ- ности. Превратних новости у овом објављеном закону нема. Та- ко идеја о одређивању лица при склапању бракова, за коју се је заузело једно истакнуто крило Националсоцијалиста, за сада није продрла. Да ли хоће да се ожени, када и кога жели да узме, остаје сваком појединцу на вољи, са изузетком Нирнбер- шког закона о раси, по коме се забрањује ступање у брак са Јеврејима, и закона о здрављу наследника, по коме су носиоци одређених наследних болести искључени од расплођавања.

Нове идеје су још највише унете у прописе о разводу бра- ка. Основно начело при томе било је, да се мора олакшати развод брака, који је за народну заједницу без вредности. Тако, као пример наводимо, да један супружник може тражити раз- вод брака, ако се друга страна без основаног разлога противи, да ствара потомство или употребљава противправна средства за спречење рађања. За развод брака се може тужити, ако је једна страна после закључења брака постала пре времена не- плодна, па ма да већ постоје здрави наследници или усвојена деца. Онај, који је сам неплодан, нема право да захтева развод.

Осим тога узрок за развод је и заразна болест без изгледа на оздрављење. Развод брака због душевних болести такође се олакшава, јер се као такве сматрају и мањи душевни пореме- ћаји на пр. хистерија, па чак и урођена склоност за свађу, који доводе у питање опстанак једне брачне заједнице. Брак се да- ље разводи због прељубе. Не разводи се, ако је дело учињено са дозволом другог супружника, или ако је овај својим држа- њем намерно омогућио или олакшао дело, или ако у времену

када је сазнао о делу није истом придавао одлучан значај, нити је одмах предузео кораке за развод.

Интересантно је, да је закон у свима случајевима наведеним као узрок за развод брака — изузев одрицања расплођавања, који претставља апсолутни разлог развода — наложио судији, да претходно испита, да ли ће развод брака нарочито тешко погодити дугог супружника и да ли је захтев за развод морално оправдан.

У овој формули очевидно је размимоилажење између грађанског и чисто раснополитичког мишљења. Законодавац у бојазни да није претерао, узима судију као поверника у својој сумњи. Пракса ће у осталом показати, да ли ће се број развода бракова у Немачкој после доношења ових законских новела, које их фаворизирају, нагло и знатно попети, или не.

Судбина деце из разведених бракова неће више зависити од тога, на чију је супружничку штету брак разведен. За васпитање и старање о деци биће одређена она страна, која буде за то погоднија.

Појачана је борба противу привидних бракова, који су се на жалост и код нас у последње време умножили, а противу којих је већ раније у Немачкој донета једна законска одредба, да се имају прогласити за ништавне бракови, који су закључени само у циљу, да се жени прибави поданство. Повод за поштрење ове одредбе дало је искуство из последњих година у Аустрији, где су закључивани многобројни овакви бракови у чисто спекулативном циљу, а не ради стварања породице.

Вој. В. Павловић, суд. капет. II класе.

Војни судови и рехабилитација

Установа рехабилитације важи и за војна кривична дела, пошто у војном кривичном законнику (в. к. з.) није друкчије наређено (§ 3. в. к. з.), што значи да војни судови у предвиђеним случајевима могу примењивати § 90. Кривичног законика (к. з.) тј. давати како потпуну тако и непотпуну рехабилитацију. Међутим док је у законнику о судском кривичном поступку од 1929. године (кп) предвиђен поступак за остваривање рехабилитације (§§ 476.—485.) дотле то није у свему случај са закоником о поступку војних судова у кривичним делима од 1901. године (вкп) који сада примењују војни судови. Ни српски казнени законик ни војни казнени законик нису познавали овај институт. Једна врста рехабилитације која би одговарала повраћају права из 1. од. § 90. Крив. законика тзв. непотпуна судска рехабилитација,¹⁾

¹⁾ Спорно је да ли повраћај права из 1. од. § 90. к. з. претставља рехабилитацију. Тако према мишљењу *Др. Доленца Метода* (Тумач кривичног законика 1930. год. стр. 149) у § 90. к. з. ради се о два правна института, од којих само онај из 3. од. § 90. к. з. сачињава рехабилитацију у правом смислу. Ово је гледиште готово усамљено јер га не деле већина наших

била је нормирана у §§ 270.—276. вкп. под рубриком „О повраћају права судом због злочинства изгубљених“, на исти начин као и српском судском кривичном поступку (§§ 349.—355). Један првенствено материјално правни институт био је дакле регулисан формалним кривичним правом и то једним малим делом, пошто је установа из 3. од. § 90. к. з. творевина данашњег кривичног законика.

Непотпуна судска рехабилитација предвиђена је према томе и у кривичном законнику (§ 3. вкз.) и у вкп. (§§ 270.—276) и може се поставити питање да ли су и у којој мери §-ом 90. к.з. дерогирани прописи војног кривичног поступка о рехабилитацији односно хоће ли се војни судови држати при давању рехабилитације искључиво услова из 1. од. § 90. к.з. или ће узимати у рачун и погодбе за рехабилитацију из §§ 270. и 271. вкп. Да ли ће војни судови за повраћај права тражити рок од три године по издржаној, опрштеној или застарелој казни као што предвиђа 1. од. § 90. к. з. или ће узети пет година као што тражи § 270. вкп.?

На другом месту, питање је, по којем поступку да се врши поништај осуда војних судова (3. од. § 90 к. з.), пошто ову рехабилитацију не предвиђа вкп., ни погодбе за њу нити процедуру за брисање осуда односно има ли правне могућности, да се у недостатку односних одредаба у вкп. примене прописи кривичног поступка о поништају осуда (§ 476. и сл.)?

Погодбе за повраћај права набројане су у 1. од. § 90. к. з. и ми мислимо да се и војни судови приликом решавања о овој рехабилитацији имају придржавати ових услова. Одредба § 90. к. з. каснија је од прописа §§ 270. и 271. вкп. који прописују

криминалиста (види о овоме опширније: „О рехабилитацији осуђеника“ Др. Фердо Чулиновић, „Правосуђе“ 1934. стр. 5).

Стога ми сматрамо да је и у вкп. (§§ 270.—276.) предвиђена т. зв. непотпуна судска рехабилитација као што је случај и са прописом 1. од. § 90. к. з. И у једном и у другом случају ради се о повраћају права кривичном пресудом изгубљених само уз нешто другачије услове. По вкп. враћају се права (политичка) односно стиче се могућност за прибављање изгубљене државне службе, одличја, академских степена и т. д., која су уз казну робију и заточење трајно изгубљена на основи § 18. срп. казненог законика, дакле као законска последица осуде док по тач. 1. § 46. к.з. суд обавезно изриче у пресуди трајан губитак часних права при осуди на смрт или робију преко 5 година. Чим су се ова права уз предвиђене услове могла повратити несумњиво је да се у оба случаја мисли на судску рехабилитацију додуше делимичну али тек рехабилитацију. У осталом § 270. вкп. гласи: Ко је по пресуди због злочинства лишен војничке и грађанске части може тражити, да му се грађанска част поврати код оног првостепеног војног суда, који је његово дело ислеђивао и судио; но то може чинити по истеку 5 година, од кад је казну издржао, или му је таква путем милости опрштена.

Повраћај изгубљене војничке части не може се тражити.

§ 271. вкп. гласи: Ко тражи повраћај предњег права, мора најмање 5 година, по истеку времена за повраћај права одређеног (§ 270. овога законика) живети у Србији и бар годину дана у једном месту стално.

Он ће морати приложити молби уверење о његовом моралном владању за последњих пет година, од судова оних општина, у којима је живео и ова морају бити потврђена од среског начелника, ако општина под срез подпада, од окружног ако је општина окружног места, и од управитеља вароши Београда, ако је суд ове општине уверење издао.

www.ustrojas.gov.rs
 УУ
 НН
 ВВ
 ЗЗ
 ММ
 ТТ
 СС
 ККА
 ВВ
 ЛЛ
 ОО
 ТТ
 ЕЕ
 ККА

услове за задобијање непотпуне судске рехабилитације и по принципу *lex posterior derogat priori* важи § 90. од 1. к. з. у колико се дакле ради о претпоставкама за повраћај права. Услови за повраћај часних права спадају у материјално кривично право дакле у кривични законик и ако су предвиђени ма из каквих разлога у формалном кривичном праву не значи да односне одредбе војно кривичног поступка као формалног закона не могу бити дерогиране прописима кривичног законика као материјалног права под условом да ови прописи регулишу исту материју и да су касније донети. Уколико је дакле вкп. (§§ 270. и 271.) у противности са прописом 1. од. § 90. к. з. остаје у важности одредба овога §-а. Тако има се узети да се повраћај права може тражити по истеку не пет већ три године од дана издржане, застареле или опроштене казне.²⁾ Али у колико вкп. прописује неке особене услове мислимо да их војни судови имају узимати у обзир нпр. по § 271. од 1. вкп. тражи се да молилац у току пет година (сада три) од дана издржане, застареле или опроштене казне стално живи у нашој држави и од тога најмање једну годину у једном месту. Ова одредба није дакле дерогирана одредбом 1. од. § 90. к. з., који једино прописује рок од три године али не говори ништа више о овоме питању, па како је § 271. вкп. позитивна одредба, то се има и примењивати у колико се тиче погодаба за повраћај права којих нема у 1. од. § 90. к. з. Ово тим пре што прописи о рехабилитацији садржани у вкп., нису изречно укинута кривичним закоником нити којим другим законом (види чл. 5. Закона од 16. фебруара 1929. године којим се стављају на снагу и уводе у живот кривични законик, законик о судском кривичном поступку и закон о извршавању казне лишења слободе). У осталом примена одредбе § 271. вкп. је баш у духу прописа о рехабилитацији наима у тесној је вези са једним врло важним условом који тражи да се осуђени за време од три године добро владао а за једног осуђеника моћи ће се поуздано знати да ли се по издржаној, опроштеној или застарелој казни узорно владао и на тај начин пружи доказе о својем моралном поправљању тек у случају ако је живео у нашој земљи и то једну годину у једном месту. У осталом осим поменутог, вкп. не захтева за непотпуну рехабилитацију неке друге и теже услове, чак прописује мање него ли кривични законик,

²⁾ Прописујући рок од три године за повраћај трајно изгубљених часних права, законодавац је, како умесно примењује Вељковић Р. Миливоје („О рехабилитацији осуђеника“, Бранич, 1936. год. стр. 254 и след.) учинио једну нелогичност, на тај начин што лица са трајно изгубљеним часним правима, дакле поглавито опаснији деликвенти могу повратити права у краћем року него ли лица осуђена на времену губитак часних права. Тако, лице осуђено на пет година губитка часних права васпоставља грађанска и политичка права тек после пет година по издржаној, застарелој или опроштеној главној казни (2. од. § 90. к. з.) док лице са трајним губитком часних права то може учинити у предвиђеним случајевима и после три године. Једино би оправдање за овакав поступак законодавчев било то што повраћај часних права по 2. од. § 90. к. з. наступа *ipso iure* (законска рехабилитација) а повраћај по 1. од. § 90. к. з. тек по слободној оцени суда, дакле факултативан је. Стога би рок од пет година за непотпуну рехабилитацију, како га предвиђа вкп. у § 270. при таквом стању ствари боље одговарао него ли рок од три године из 1. од. § 90. к. з.

нпр. не тражи да се осуђеник за време издржавања казне добро владао нити да је оштећенику својим делом проузроковану штету по могућству накнадио.³⁾

Што се тиче поступка за повраћај права за војне судове има једино да важи вкп. (§§ 270.—276.) као специјални закон. За давање рехабилитације надлежан је суд који је изрекао пресуду (1. од. § 270.)⁴⁾ Осуђеник у молби назначује да ли тражи повраћај права (1. од. § 90. к. з.) или поништај осуде (3. од. § 90. к. з.)⁵⁾ наводећи податке о моралном владању (уверење општинске власти потврђено од стране среског начелства) као и чињенице из којих произлази његово настојање да накнади делом причињену штету. Овај последњи услов вкп. и не предвиђа али свакако да је молилац дужан, и без изричне законске одредбе да у својој молби пружи податке из којих ће се видети у колико је штету накнадио односно у којој се мери трудио према својим могућностима да обештети оштећеника. Улогу извиђајног судије у поступку за рехабилитацију по природи ствари има да врши стални судија или његов заменик. И без изречне одредбе он је овлашћен да и по службеној дужности прикупља податке о чињеницама важним за давање рехабилитације. Стални судија није овлашћен да обуставља поступак, ако се не стичу претпоставке одређене у кривичном закону за повраћај права. Молио-

³⁾ Накнада штете није услов облигаторан тј. да се осуђенику неће дати повраћај изгубљених права и могућност стицања других права и почасти ако није у прописаном року накнадио делом причињену штету, већ је факултативне природе тј. узимаће се у обзир првенствено да ли је молилац према својим материјалним могућностима могао обештетити оштећеника. Иначе како примећује Вељовић у цитираном чланку, потпуно сиромашни осуђеници у колико су осуђени да плате шта на име накнаде штете, били би искључени од примене § 90. к. з. па је за то и законодавац сасвим умесно ставио као услов да је осуђеник „по могућству“ накнадио штету. У осталом рехабилитацијом се не дира у досуђена приватно правна потраживања која се дакле могу на основу и ако поништене пресуде остваривати. (§ 90. од. 3. in fine к. з.). Види о овоме решење Касационог суда у Београду Кжк. 27. од 28. маја 1937. године објављено у Архиву од 25. јуна 1938. године бр. 6. Стр. 626, где се захтева, сасвим оправдано, добра воља оптуженикова да штету накнади ако је у материјалној могућности.

С друге стране испуњавање свих услова не даје право на судску рехабилитацију, јер је то питање остављено слободној оцени суда. Не заслужује дакле сваки осуђеник рехабилитацију и ако је испунио све погодбе законом прописане. Има и других околности које су у стању да буду основани разлози за одбијање молбе за рехабилитацију (на пример врло тешко дело, велики број деликата и т. д.) ма да ће ово бити изузетни случајеви.

⁴⁾ Боље је да о рехабилитацији решава суд домицила, како је предвиђено у 2. од. § 476. кп., једно због трошкова а друго што је личност осуђеникова у овом случају више поштеђена која околност није без значаја.

⁵⁾ Осуђеник може да тражи и непотпуну и потпуну рехабилитацију само ако је испунио услове али није потребно да захтева и повраћај права ако већ тражи и поништај осуде. Потпуна судска рехабилитација ваставља осуђенику изгубљена права односно даје му могућности да их поврати. Сматрајући потпуну и непотпуну рехабилитацију као два различита правна института, Др. Доленц мисли (цит. дело стр. 152) да се осуда несме поништити док траје споредна казна губитка часних права тј. прво се има тражити повраћај права па тек онда права рехабилитација или једно и друго, ма да ови разлози нису толико убедљиви. Види о овоме спом чланак Др. Чулиновића стр. 12.

да ако није испунио услове за рехабилитацију односно ако ову не заслужује одбија решењем суд (веће од сталног судије или његовог заменика и двојице привремених судија-неправника) на које се заинтересовано лице (молилац) може жалити Великом војном суду (2. од. § 274. вкп.). Исто тако веће у нејавној седници доноси решење о повраћају права и то без присуства војног државног тужиоца, оптуженика и његовог браниоца као и сведока (§ 274. од. 1. вкп.).

Питање је на који начин да се врши поништај осуде тј. потпуна рехабилитација. Ова је установа уведена тек кривичним законом тако да је вкп. не познаје како је то већ горе речено. Постоји мишљење да у недостатку процесних одредаба за поништај осуде у вкп. нема правне могућности због тога за примену ове установе. Мислимо да ови разлози нису довољни за непримењивање установе из 3. од. § 90. к. з. Признајемо да војни судови нису овлашћени у овом случају да примењују одредбе § 476. и сл. кривичног поступка јер за овако тумачење нема ослонца у вкп. тим пре што кп. није изворник војног кривичног поступка. Али ако нема у вкп. помена о поништају осуде не значи да се он не може остваривати по одредбама које важе за повраћај права. Услови за повраћај права готово су исти као и за поништај осуде па са овог разлога и поступак за поништај осуде нема неких нарочитих особености које би спречавале да се за овај поступак не примене прописи главе 9. (§§ 270.—276.). Аналогно дакле поступку за повраћај права има се управљати и поступак за поништај осуде. Уосталом војни судови примењују без икакве сметње §§ 62. и 64. Кривичног законика о реалном стицају кривичних дела и ако вкп. нема прописа који би поближе регулисали примену ових §-а као што је случај са § 286. к. п.

Према свему изнетом нема разлога да војни судови не примењују § 90. к. з. као и прописе §-а 270. и сл. вкп. у колико нису у противности са условима за рехабилитацију прописаним у кривичном закону па на овом становишту стоји и Велики војни суд који сматра да војни судови могу давати рехабилитацију како потпуну тако и непотпуну (одлука овога суда бр. 932 од 9. априла 1937. године).

Међутим у тој примени наилази се на извесна спорна питања или на законске празнине. Примера ради поменућемо некоје случајеве:

1) Која лица могу подносити молбу за рехабилитацију? По § 476. к. п. поступак за повраћај права и поништај осуде може се отпочети само по молби осуђениковој или по молби његовог брачног друга, његове деце и родитеља а ако је малолетан и по молби његовог старатеља. Вкп. у § 270. није именовано ова лица али из самог текста овог §-а као и § 275. произлази несумњиво да молилац може бити само осуђеник а не и његови рођаци. Према томе не може бити ни речи о тзв. рехабилитацији успомене тј. да се рехабилитација моли по смрти осуђениковој као на пр. што се може тражити понављање кривичног поступка по смрти оптужениковој.

Што се тиче малолетника старији малолетници немогу бити осуђеници на губитак часних права (2. од. § 30. к. з.) па како не могу изгубити никаквих права ни почаста из § 47. к. з. нема потребе ни да их траже у смислу 1. од. § 90. к. з. нити то могу чинити јер је молилац за повраћај права лице које је осуђено на трајан губитак часних права. Ова би лица могла тражити само потпуну рехабилитацију али редовно као пунолетни с обзиром на петогодишњи рок из 3. од. § 90. к. з. Изузетно као старији малолетници испунили би услове за потпуну рехабилитацију она лица која би у смислу од. 7. § 28. к. з. односно 5. од. § 451. к. п. била осуђена као млађи малолетници али по § 30. к. з. Слично важи за војне старије малолетнике. По 1. ст. 1. од. § 18. в. к. з. млађи малолетници у војсци казниће се дисциплински за учињена преступна дела а за злочинства затвором до 5 година. Ако такав малолетник после тога учини какво кривично дело казниће се као старији малолетник по пропису § 30. к. з. Мислимо да без изречне одредбе законски заступник старијег малолетника који је осуђен од војних судова још као млађи малолетник по § 30. к. з. не може захтевати место овога поништај пресуде већ то има учинити лично сам осуђеник.

Интересантно је напоменути да је у 3. од. § 18. в. к. з. предвиђена једна врста законске рехабилитације коју у правом смислу и не познаје наше кривично законодавство. Тако ако за злочинство осуђени млађи малолетник, по издржаној или опрштеној казни не учини никакво кривично дело до пунолетства сматраће се да није осуђиван. Разуме се да се ова одредба не може односити на лице које је као млађи малолетник осуђено од војних судова по пропису § 30. к. з. (2. ст. 1. од. § 18. в. к. з.).

2) Питање није јасно односно жалбе у поступку за рехабилитацију. По § 274. од. 2. вкп. само противу решења којим се одбија молба за рехабилитацију има места жалби. Из ове одредбе произлази двоје: прво, да жалбу може изјавити само осуђеник као што може он једино и подносити молбу за рехабилитацију и друго, да нема жалбе против решења војног суда којим се одобрава повраћај права односно наређује поништај пресуде. Па и поред категоричности цитираног прописа ипак војни државни тужиоци налазе да имају права жалбе противу решења војних судова о давању рехабилитације. За ово гледиште нема ослоња у вкп. па ни у § 241., који прописује да војни државни тужилац има право жалбе против сваке пресуде односно решења војног суда којим не би био задовољан. Пре свега пропис § 241. вкп. налази се у глави („О жалбама“) и односи се само на жалбе против судских одлука у редовном поступку. Поступак за рехабилитацију је специјални поступак и када се изрично даје право жалбе само осуђенику и то једино у случају одбијања молбе за рехабилитацију (2 од. § 274. вкп.) нема разлога мимо закона давати право жалбе и државном тужиоцу у случају када се молба за рехабилитацију усваја. Друго је питање да ли је са гледишта законитости и општих интереса ово решење оправдано. Овако је и у кривичном поступку,⁶⁾ ма да

⁶⁾ В. Уцбеник судског кривичног поступка од Др. Боже Марковића 1932 стр. 596 и цитир. чланак Др. Чулиновића стр. 10.

пропис 4 од. § 481. кп. није тако категоричан као пропис 2 од. § 274. вкп. који на много јаснији начин искључује правни лек противу решења којим се молба за рехабилитацију усваја. Ово је решење дакле правноснажно како по кп. тако и по вкп.

Што се тиче рока за жалбу, коју осуђеник изјављује, закон (2 од. § 274. вкп.) не говори ништа, па се за овај има применити општи пропис тј. § 240. вкп. по коме осуђеник подноси жалбу Великом војном суду у року од три дана по саопштењу решења.

3) По 5 од. § 481. кп. ако суд одбије молбу по истеку године дана од дана кад је решење стекло правну снагу. Закон изрично не говори да и ова лица могу и трећи пут у прописаном року затражити повраћај права али како не забрањује да се то учини, има се узети да се молба за рехабилитацију може поновити више пута тј. осуђеник и друга овлашћена лица могу сваке године подносити молбу за рехабилитацију без обзира што су по ранијој молби одбијена. Овако и решење Касационог суда у Београду Кжк. 29. од 12. јуна 1936. године (Правни живот прилог „Правосуђа“ 1937. бр. 1. стр. 25). За војне судове ово се решење већ не би могло усвојити с обзиром на пропис § 275. од. 1 вкп. По овој одредби ако суд одбије осуђеникову молбу и то Велики суд одобри молба се може поновити после три године од правноснажности решења Великог војног суда, којим се молилац одбија од тражења рехабилитације. И када га суд правноснажно и други пут одбије осуђеник нема уопште више права да тражи рехабилитацију од војног суда већ једино путем Краљеве милости. Исто тако, лице које је једанпут задобило повраћај права из § 47. к. з., па их после новом осудом опет изгуби не може их никада више добити (2 од. § 275. вкп.). Јасно је да ово лице тим мање може захтевати поништај ове осуде с обзиром да се и поред повраћаја права (1 од. § 90. к. з.) сматра осуђиваним а по 3 од. истог §-а, потпуну рехабилитацију може тражити лице које је први пут осуђено.⁷⁾ Свакако да је § 275. вкп. не само неправичан већ није у духу ни савремених начела кривичног законодавства, специјално криминалне политике.

⁷⁾ Повратници су дакле по вкп. искључени како од повраћаја права тако и од поништаја осуде. У колико се тиче повраћаја права овакву одредбу (као што је пропис 2. од. § 275. вкп.) не познаје како к. з. (1. од. § 90.) тако ни кп. (§§ 476.—485.) тако да повратници, осуђени од грађанских кривичних судова, могу захтевати повраћај права чим испуне услове из 1. од. § 90. к. з. без обзира што су се већ једанпут користили овом установом.

Међутим, поставља се питање да ли осуђеник чија је ранија осуда поништена може захтевати повраћај права изгубљених новом осудом као и поништај ове осуде? Правно дејство рехабилитације састоји се у поништавњу за будућност против осуђеног изречене осуде са свима њеним законским последицама. Из тога произлази закључак да се овако рехабилитовано лице не може сматрати повратником. Дејство потпуне рехабилитације равна се дакле правним последицама амнестије. И ако се ова лица према томе могу сматрати неосуђиваним, ипак ако су новом осудом трајно изгубила часна права не могу их тражити у смислу 1. од. § 90. к. з. с обзиром на пропис 2. од. § 275. вкп. Овај пропис изрично забрањује да осуђеници, који су једанпут повратили права могу то тражити и други пут ако су их новом осудом изгубили, па тим пре има то важити и за случај ако је прва осуда поништена а по другој се тражи повраћај права.

Односно потпуне рехабилитације, закон (3. од. § 90. к. з.) не само да

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

4) Најзад да напоменемо да се судска рехабилитација не протеже и на повраћај војничке части (тач. 4 од. 2 § 3. и 2 од. § 29. вкз. и § 270. од. 2 вкп.) тј. она се судским путем не може више повратити ни поново задобити. Војничку част губе само официри и подофицири и то у сваком случају када се осуђују на било врени било трајни губитак часних права а састоји се у губитку на свагда права на службу у војсци и свих права њоме стечених, чина и војних одличја (§ 29. од. 1 и 2 вкз.). Изгубљена војничка част може се једино повратити помиловањем Краљевим и то само лицима осуђеним за политичка кривична дела (§ 276. вкп.).

Из изложеног произлази да је поступак за повраћај права и поништај осуде који примењују војни судови не само непотпун већ да не одговара ни савременим принципима кривичног законодавства. Он је непотпун јер искључује у сваком случају улогу како државног тужиоца тако и браниоца као и других лица на претресу, јер војни судови решавају о рехабилитацији само на основи прикупљених списа (§ 274. од. 1 вкп.). Својим одредбама да се може захтевати повраћај права само два пута а ако се после задобијања новом осудом изгубе поновно, више никада (§ 275. вкп.) вкп. у овом погледу у доброј мери ограничава примену установе рехабилитације као једног важног правног и социјалног института. С тога се и намеће потреба да се у реформираном војном кривичном поступку регулише поступак за повраћај права и поништај осуде аналогно §§ 476—485. кп.

искључује молбе за поништај осуде осуђеника-повратника већ, по нашем мишљењу и оних лица којима је већ једанпут поништена осуда. Услов је за добијање поништаја осуде да је молилац први пут осуђен а по овом пропису тј. 3. од. § 90. к. з., мислимо да се не може узети као оправдано, да су и лица, већ једанпут потпуно рехабилитована, ако траже поништај друге осуде, — осуђивана „први пут“. Ранија осуда иако поништена има се дакле овде узети у рачун. Овако се има узети нарочито с обзиром на пропис 2. од. § 275. вкп. који наређује да лице, које је већ једанпут добило повраћај права не може их више тражити ако их је новом осудом изгубило. Исто тако дакле и осуђеник чија је осуда поништена не може више молити за потпуну рехабилитацију. И једно и друго решење произлази према томе из одредбе § 275. од. 2. вкп. а друго донекле још и из смисла прописа 3. од. § 90. к. з.

Већ то не би усвојили за лица условно осуђена којима је време кушње успешно протекло. Она су по § 68. к. з. рехабилитована тј. имају се сматрати непорочним иако су после истека кушње правноснажно осуђена, мислимо, да могу тражити како потпуну тако и непотпуну рехабилитацију у колико испуњавају услове законом предвиђене.

Из праксе Касационог суда у Новом Саду.

Г. Бранко Јевремовић, судија Апелационог суда у Новом Саду доставио нам је следећу судску одлуку:

Писмена или усмена пропаганда комунизма оствареног у данашњој Русији иде за променом политичког и социјалног поретка у држави, злочином, насиљем и тероризмом, те долази под удар чл. 1. тач. 1. закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави. Самом предајом писмена — летака је свршено дело пропаганде, без обзира на то да ли је она имала успеха или није, јер прихватање пропагованих идеја од стране оних којима се пропагују не улази у појам дела пропаганде, а не покушај.

Окружни суд у Б. Ц. донео је пресуду бр. Кзп. 363/36. од 25. октобра 1936. г. којом је опт. Г. Д. прогласио кривим што је и то:

1) 21. јула о. г. у Б. Ц. пре подне на пијаци понудио опт. К. С. пакет у којем се налазио „Извештај поднет 2. августа 1935. г. од Димитров Георгија VII светском конгресу коминтерна“ који садржи пропаганду за промену политичког и социјалног поретка у држави, али је К. одбио да прими тај пакет;

2) Истог дана у К. после подне предао опт. Д. М. један пакет књига у коме се налазио и описани извештај Димитров Георгија, да би он доцније — пошто би прибрао потребни новац у 2000 дин. могао умножити ради растурања чиме је починио у два маха покушај дела из чл. 3. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави.

Стога га суд осуђује на основу чл. 3. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави у вези §§ 31. и 62. применом § 71. бр. 4. на 10 месеци строгог затвора као главну казну и т. д., а у погледу осталих дела из оптужнице ослободио га од оптужбе на основу § 280. од. 1. ст. 2. к. п.; што исто ослободио је од оптужбе и опт. Д. М., Б. С., Д. Г. и С. М. за та дела на основу истог законског прописа и т. д.

Државни тужилац оптужницом својом оптужио је Г. Д., Д. М., Б. С., Д. Г., М. С., и С. М. и то: Г. Д. што је 29. маја 1936. дошао у Б. Ц. у друштву К. Б. састао се са опт. М. С., коме је рекао да је велики комунистички агитатор, да га полиција прогања, да ће страдати ако га власт ухвати, што ће свакако бити, ако му добри људи не буду помогли да се пребаци у Румунију, нашто му је опт. М. одговорио, да је он идејни комуниста, те да ће му наћи људе, који ће га пребацивати преко границе, па том приликом одредио опт. Г. место где ће сачекати помоћ. После овога када је пао сумрак појавио се опт. М. С. који је опт. Г. повео кући, да му да вечеру и позвао у своју кућу опт. Д. М., С. М., па су ту на вечери говорили о комунизму и о начину на који треба исти ширити, где се нарочито истицао опт. Д. М., тиме да је сав одан комунизму, за који ће радити до последњег даха. По том су из куће Б. С. одвели Г. код Д. Г. на спавање и да тамо сачека прилику за пребацивање преко Румунске границе. Четвртог дана је поново дошао оптужени Б. С. и дао опт. Г. 200 дин. пошао са њим и Т. Т. који га је пребацио преко границе у Румунију, а где су га ухватиле румунске власти и пребациле у Југославију те је опт. Г. поново дошао у Б. Дана 21. јула 1936. г. пошто је опт. Г. у друштву неког Бате чији идентитет није установљен, из Б. за Б. Ц. и дошао на пијаци, где је нашао опт. Д. М. кога је од раније познавао као комунисту, и који га је својим колима одвезао у његову кућу у К. Том приликом опт. Г. рекао је, да је донео 20 комада на шапирографу и писањој машини написаних говора комунисте Димитрова на VII конгресу Ш-ће интернационале, који садржи упуства о целокупној организацији рада комунистичке партије и 20 комада брошура „Суштина Политике“ и један свежањ летака „Платформа (основица) антифашистичког народног фронта“, с тим да тај материјал треба поделити међу комунистима, а осим тога, да је потребно 3000 дин. у готовом новцу ради штампања тих комунистичких летака. Опт. Д. је рекао опт. Г. да Б. С. има новац у те сврхе, али пошто Д. није говорио са Б., јер је овај истукао његову кћер, то су сачekali док није дошао и С. М. Ту су они говорили о начину ширења комунистичких идеја а затим укорили Б. С. што је истукао кћер Д. М., али је Б. одрекао новчану помоћ за штампање Димитровог говора, за то што Г. није донео никаквог доказа

од партије. Услед овог је дошло до сукоба између Г. и Б. после чега је напустио К. и ухваћен у Б. Ц. Дакле са опт. Г. и Д. М. расгурали књиге и плакате којима се иде на то, да се ко потстрекне на насиље према држ. потпомагали и постојали члановима таквог удружења, које има за сврху пропаганду комунизма, анархизма, тероризма или удружења за нелегално присвајање власти, а опт. Д. М., Б. С. и Д. Г. што су уступили своје ставове за скупљање лица којима је циљ припрема или рад за остварење чега од оного, што је изложено у тач. 1. и 2. чл. 1. Зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави, а знали су на што се њихови станови имају употребити, чиме су починили 1) Г. Д. и Д. М. дела из чл. 1. тач. 1. зак. о заштити јавне безбедности и пор. у држави; 2) Г. Д., Д. М., Б. С., Д. Г., М. С. и С. М. дела из чл. 1. тач. 2. Зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави; 3) Д. М., Б. С. и Д. Г. дела из чл. 1. тач. 3. Зак. о заш. јавне безбедности и пор. у држави.

Окружни суд је изрекао напред пом. пресуду на основу доказног поступка проведеног на главном претресу. На основу делимичног признања опт. Д. Г. и заплећеног материјала установио је да извештаји садрже изразе којима се иде на убеђивање других да се промени данашње државно уређење и да се промени политички и социјални поредак у држави, а да књиге „Суштина политике“ и летак „Платформа антифашистичког фронта“ не садрже никакву пропаганду, али да је ова књига забрањена и т. д.

Нарочито је суд образложио да у радњи опт. Г. стоји дело из чл. 3. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави у вези § 31. к. з. а не она за која га тужи државни тужилац, пошто инкриминисани писмени састави не садрже пропаганду за промену полит. и социјалног поретка у држави путем злочина, насиља или путем тероризма, и т. д.

Поводом ревизије Одељења Б. Београдског Касационог суда донело је ову пресуду.

Касациони суд ујачава ревизију државног тужиоца у оном делу који је изјављен у погледу опт. Г. Д. због повреде материјалног закона из § 337. бр. 2. к. п. те на основу § 350. бр. 5. к. п. поништава пресуду Окружног суда у колико се тиче квалификације дела и с тим у вези одмеравање казне опт. Г. Д., те овог оптуженог оглашује кривим за двоструко злочинство из чл. 1. бр. 1. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави, које је починио на начин описан у диспозитиву првостепене пресуде под 1) и 2) вршећи тиме комунистичку пропаганду, да на име треба променити политички и социјални поредак у држави злочиним и насиљем, па га на основу чл. 2. зак. о заштити јавне безбедности и пор. у држави применом §§ 70. и 74. к. з. позицом на § 62. к. з. и на § 286. од. 1. к. п. осуђује на једну повишену казну робије у трајању једне године и шест месеци и т. д.

Ревизију држ. тужиоца у осталом делу одбацује а решење у погледу његова призива отклања и т. д.

Ова је пресуда заснована на оним разлозима:

Противу пресуде окружног суда уложио је ревизију држ. тужилац 1) због повреде формалног закона из § 336. бр. 6. к. п. што у пресуди окружни суд за опт. Г. Д. није навео разлоге, да су његова дела остала у покушају, кад се из установљења види, да је своју намеру потпуно спровео, као и да нема у пресуди разлога због чега је опт. Г. Д. ослободио од оптужбе и у погледу осталих дела, тако исто суд није образложио са којих је разлога ослободио и остале оптужене од оптужбе; 2) због повреде материјалног закона из § 337. бр. 2. к. п. због погрешне квалификације дела, налазећи дело из чл. 3. у место чл. 1. тач. 1. зак. о заштити јавне безбедности и пор. у држави а поред тога уложио је и призив због благе казне.

Касациони суд је нашао да нема повреде из § 336. бр. 6. к. п. јер у пресуди нема непотпуности, нити нејасности у погледу установљења одлучних чињеница у колико се односи на опт. Г. Д., већ се има сматрати да се тај навод односи на питање квалификације дела, — те се има третирати као повреда мат. закона из § 337. бр. 2. к. п.; исто тако не стоји ни други разлог да окружни суд није навео у разлозима пресуде да је опт. Г. Д. ослободио од оптужбе на основу § 280. од. 1. ст. 2. к. п., ко што је навео у диспозитиву исте, јер и ако окружни суд није поступио по § 293. од. 1. к. п. тај недостатак није повреда из § 336. бр. 6. к. п. Поред тога не стоји

та повреда ни у погледу осталих оптужених, а нарочито опт. Д. М. јер је првостепени суд установио, да га је ослободио од оптужбе на основу § 280. од. 1. ст. 2. к. п., пошто је он примљени пакет са брошурама закопао у земљу али не у циљу пропаганде, већ да га полиција не узме на одговорност, према томе правилно је уследило ослобођење овог оптуженог, јер нема умишљаја, које је битно обележје кривичног дела. Најзад окружни суд навео је да из утврђеног чињеничног стања није могао стећи убеђење да су остали оптужени извршиоци дела, па је тако и образложио своју пресуду, те и са ових разлога нема истакнуте повреде. Како је ревизија држ. тужиоца у погледу повреде форм. закона из § 336. бр. 6. к.п. у свему неоснована Касациони суд ју је на основу § 349. од. 2. к. п. одбацио.

Повреду материјалног закона из § 337. бр. 2. с. кр. п. налази држ. тужилац у томе што је окружни суд на дело за које је опт. Г. Д. огласио кривим погрешно применио чл. 3. уместо чл. 1. бр. 1. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави те што је узео да су дела остала у покушају, док су она у ствари свршена.

Ревизија је у том делу основана.

Према чињеничном стању, наиме, како га је установио окружни суд а које је меродавно и за овај Касациони суд, оптужени Г. Д. је 21. јула 1936. г. у Б. Ц. понудио опт. М. С. пакет у којем се налазио „Извештај поднет 2. августа 1935. г. од Димитров Георгија VII светском конгресу коминтерна“, а који, међу осталим садржи и ово:

„... сваку кап наше крви даћемо да би ослободили све раднике од српског фашистичког режима“ ... (стр. 7) ... Само револуционарна активност радничке класе помоћиће да се искористе сукоби у буржоаском табору, да би се поткопала и срушила фашистичка диктатура (ст. 11) ... коминтерна поставља за јединство акције само један услов ... а то је: да јединство акције буде уперено против фашизма против офанзиве капитала, против рата, против класног непријатеља (ст. 13) ... и стављамо само један услов за удружење синдикалних организација: борбу против капитала, борбу против фашизма и демократије у синдикатима (ст. 25) ... Ми захтевамо: распуштање полиције и њено замењивање оружаном милицијом ... јер је Ленин говорио о прелазном облику и приближавању ка пролетарској револуцији, т. ј. ка обарању буржоаске диктатуре (ст. 30) ... Зато је потребно спремат се за социјалистичку револуцију. Само власт Совјета, и само она, доноси спас. Ако наша партија буде умела да искористи на бољшевички начин могућност стварања владе јединственог фронта ... исто као и примену власти једне такве владе за припремање масе за једну револуцију, то ће бити најбоље оправдање политике наше оријентације (ст. 31)...

Према установљеној окружног суда, оптужени Г. Д. предао је истог дана у К. и опт. Д. М. пакет књига, у коме се налазио и поменути извештај, да би га доцније — пошто би прикупио потребан новац — могао умножити ради растурања.

Из ставова који су напред наведени а цитирани из поменутог „Извештаја“ Д. Г. види се, да тај „Извештај“ садржи пропагирање комунизма и то у оном виду како је он створен у данашњој совјетској Русији. Тај комунизам, пак, као што је опште познато, иде за променом политичког и социјалног поретка у држави злочинном, насилем и тероризмом, према чему вршење писмене или усмене пропаганде таквог комунизма пада под удар чл. 1. бр. 1. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави.

У смислу чл. 1. бр. 2. цит. закона сматра се злочинством и кажњива се по чл. 2. истог зак. и само организовање, потпомагање или постајање чланом каквог удружења које би имало за сврху пропаганду комунизма. Одатле следи да је сам закон изједначио пропаганду комунизма са пропагандом било чега од онога што је садржано у чл. 1. бр. 1. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави, па док организовање, потпомагање или постајање чланом каквог удружења које би имало за сврху пропаганду комунизма долази под санкцију чл. 1. бр. 2. цит. закона, на активно вршење те пропаганде има да се примени чл. 1. бр. 1. истог закона.

Према томе је окружни суд доиста повредио материјални закон из § 337. бр. 2. с. кр. п. када је на дела за која је оптужени оглашен кривим применио чл. 3. зак. о заштити јавне безбедности и поретка у држави уместо чл. 1. бр. 1. тога закона.

Према схватању које је дошло до изражаја у правном становишту окружног суда активан рад на пропаганди комунизма дошао би под блажу

санкцију чл. 3. зак. о заштити јавне безбедности и пор. у држави, док би помагање такве пропаганде било под много строжијом санкцијом чл. 1. бр. 2. цит. зак.

Но повредио је окружни суд материјални закон из § 337. бр. 2. с. кр. п. и тиме што је узео да су дела за која је опт. Г. Д. оглашен кривим остала у покушају, мада су она у ствари свршена дела. Дело је свршено самим вршењем пропаганде, без обзира на то да ли је оно имало успеха или није, јер прихватање пропагованих идеја од стране оних којима се оне пропагују не улази у појам дела пропаганде. Према томе, у предметном случају, самим тим што је оптужени Г. Д. нудио односно предао пакет са поменутиим „Извештајем“ који садржи комунистичку пропаганду, он је вршио комунистичку пропаганду те је дело свршио а не само покушао.

Касациони суд је зато ревизију државног тужиоца у том делу уважио, пресуду Окружног суда у колико се тиче опт. Г. Д. у погледу квалификације дела — а с тим у вези у погледу одмеравања казне — на темељу § 350. бр. 5. с. кр. п. поништио и пресудио као у диспозитиву.

Приликом одмеравања казне, Касациони суд је уважио као олакшице делимично признање и добро владање, док отежавне околности није нашао, па је поступајући у смислу § 62. к. з. и § 286. од. 1. к. з. за дела под а) и б) диспозитива првостепене пресуде одмерио казну робије у трајању од по 1 (једну) годину те је изрекао једну повишену казну од 1 (једне) године и 6 (шест) месеци робије, сматрајући да тако одмерена казна одговара тежини дела и степену кривичне одговорности оптуженога.

Од алтернативних казни предвиђених у чл. 2. зак. о заштити јавне безбедности и пор. у држави Касациони суд је применом § 74. кр. з. изабрао блажу с разлога што нису установљене такве околности из којих би излазило да су дела потекла из нечасних победа односно да би показала зао карактер оптуженога.

Услед поништења пресуде Окружног суда у осуђујућем делу постао је призив државног тужиоца беспредметан, па је Касациони суд одклонио да о њему решава.

Кре 364/1936. — Нови Сад 12. маја 1937. г.

У недостатку нарочитог уговора о томе жена нема права на накнаду од мужа онога, што је од своје зараде утрошила на издржавање куће.

Тужилац Л. и његова жена — тужена М. купили су за тужену М. инструменте и намештај за њену зубну ординацију. Један део куповне цене, око $\frac{1}{3}$ тужилац је положио продавцу у готову а за остатак цене тужена је издала продавцу менице са својим акцептом на којима је био издавалац тужилац Л. Тужена је прве рате дуга исплаћивала уредно а када је са плаћањем почела да изостаје, продавац је хтео ствари из ординације да изнесе. Да не би однео ствари тужилац је са продавцем закључио поравнање, по коме је продавац од њега наплатио своје потраживање од тужене М. у означеној суми. Пошто тужена није хтела да му накнади исплаћену суму, коју је за њу дао, тужилац је тражио пресуду, којом ће се тужена М. осудити на плаћање. У своје одговору, тужена је, поред осталог, навела, да је се са мужем — тужиоцем Л. — споразумела да он исплати продавцу остатак дуга а она да своју зараду уноси у кућу за издржавање, пошто је тужилац био без посла. Она је, издржавајући кућу, утрошила, до дана кад је тужилац Л. исплатио њен дуг продавцу, суму од 44.000.— дин. а доцније, до растанка са тужиоцем, око 400.000.— дин. За све ово време и тужилац је уносио у кућу сав свој приход, уколико га је имао кад је био запослен. Зато је тужена тражила пресуду: или да се одбије тужбени захтев или да се пребије за оно, што је тужиља утрошила за издржавање куће и то у висини суме, истакнуте у тужбеном захтеву.

Окружни суд за град Београд пресудом од 31. VIII. 1937. год. По. 227/36 осудио је тужену на плаћање по тужби. Захтев тужене М. да се тужбено тражење пребије са оном, што је она утрошила у кући, суд је нашао да је неуместан. Истина муж је дужан да се стара према својим могућностима за снабдевање своје супруге и куће у опште — § 109. Грађ. зак., као и деце — §§ 115. и 119. истог зак. Тужилац је то и чинио у

границама својих могућности, уносећи у кућу све своје приходе, у колико их је имао. Но и жена је дужна у свему свога мужа помагати — § 110. Грађ. зак. а по § 115. и 119. истог зак. и дете издржавати, ако муж — отац — није у стању. Тиме, дакле, што је тужена своју зараду на кућу трошила и дете издржавала у време, када и у колико то тужилац — њен муж — није могао, она је само вршила своју законску дужност, као што ју је и тужилац, у границама могућности, вршио. Није она, као недужна, чинила нешто, што је искључиво тужилац имао чинити, већ је испуњавала своје обавезе, те нема права на повраћај утрошеног, па ни на пребијање тужбеног тражења за утрошено.

Београдски Апелациони суд је потврдио ову пресуду. И по оцени Апелационог суда, захев тужене за пребијање оног што је утрошила у кућу, неуместан је пошто између тужиоца и тужене није било уговорено да она сама издржава кућу, већ је то она чинила по својој вољи а по сили родитељске дужности, да и она са своје стране а према својим могућностима помогне мужу око издржавања куће, у којој је и сама живела.

Пресуду Апелационог суда потврдио је Касациони суд усвајајући овакву правну оцену чињеничног стања.

Пресуда I. грађ. већа Касационог суда у Београду од 17. VIII. 1938. г. Рев. 648/38.

Кад је причинилац штете ову делимично накнадио оштећеном онда се трогодишњи рок застарелости тужбе за накнаду остатка штете ипак рачуна од дана кад је оштећени сазнао за штету и њеног извршиоца а не од дана делимичног обештећења.

Тужилац је тражио накнаду штете, која му је причињена на тај начин, што је приликом израде и постављања државне железничке пруге у току 1927—1928 г. подизањем бетонског патоса, постављеног испод моста на истој прузи спречено да вода од бране јазом тече у тужиочево воденицу те је тако онемогућен рад воденице и цео њен уређај упропашћен. Државни правобранилац оспорио је тужиоцу право на накнаду штете и у основу и у износу а поред тога истакао је приговор да је тужиочево право застарело. Окружни суд за град Београд ценећи истакнути приговор застарелости, с обзиром на поднете и изведене доказе, нашао је, да је исти умесан, па га је уважио и одбио тужбени захтев са разлога:

„По § 939. Грађ. зак. право на тражење накнаде штете застарева за три године од дана, када је оштећеном штета постала познатом. Међутим из самих навода у тужби, као и из поднетих и изведених доказа види се, да је тужилац за спорну штету и њеног извршиоца сазнао још у току 1927. и 1928. г., док је тужбу, којом тражи да му се та штета накнади, поднео суду тек на дан 14. маја 1934. г. Према томе, како је од тужиочева сазнања за спорну штету, па до дана подношења тужбе суду прошло више од три године, то је тужиочево потраживање застарело и, као такво, не може се више судским путем остваривати. Суд налази да овде нема места примени одредбе о трогодишњој застарелости из § 939. Грађ. зак. и да је рок застарелости почео тећи од дана, кад је тужилац сазнао за спорну штету односно за чињенице, из којих је та штета проистекла. Јер, тужилац свој захтев за накнаду штете не заснива на извесном уговорном односу са туженом државом, већ му је, према наводима у тужби, спорна штета причињена једном правно недозвољеном радњом тужене државе, односно њених органа при изради поменуте железничке пруге а не повредом једног уговорног односа“.

Београдски Апелациони суд је, уважавајући призив тужилачке стране, укинуо побигану пресуду Окружног суда и предмет вратио првом суду, с тим, да поступак настави по правноснажности овога закључка, налазећи, да је тачно резонување Окружног суда, да је за почетак застарелости меродаван моменат кад је оштећени за штету сазнао, само је први суд погрешно узео, да је тужилац за спорну штету и њеног саизвршиоца сазнао у току 1927. и 1928. г., кад је штета причињена. По нахођењу Апелационог суда тужилац је у овом случају за учињену штету сазнао онда, кад му је саопштено решење Министарства Саобраћаја од 14. V. 1931. г., којим је одобрено, да се изврше потребни радови на км. 50 + 894.45 железничке пруге Прокупље—Куршумлија ради омогућења рада воденичког

WWW.UNILIB.RS

јазу тужиоца Н. Тада је тужилац у ствари сазнао за спорну штету, јер је све дотле постојала могућност да га држава у потпуности обештети. Како је поменутим решењем тужилац само делимично обештећен, он је могао остатак причињене штете да тражи једино од тога момента, односно од дана, кад му је саопштено поменуто решење о делимичном обештећењу, почео је да тече рок застарелости за остатак причињене штете.

Касациони суд је уважио рекурс тужене стране и укинуо закључак призивног суда са следећих разлога:

„Основан је рекурсни навод тужене стране, да је призивни суд погрешно, кад је узео да се, као момент сазнања причињене штете, тужноцу, има сматрати момент саопштења решења Министарства саобраћаја Г. Ж. Бр. 3618/31. г. са разлога, што се почетак рока застарелости има рачунати од дана фактички причињене штете тужиоцу 1927/1928 г. пошто је тужилац стварно тада и сазнао за причињену му штету — § 939. Грађ. зак.“

Закључак I грађ. већа Касационог суда у Београду од 3. II. 1938. г. Рек. 638/37.

Тих. М. Ивановић

секретар Касационог суда у Београду.

Пропис §-а 928 в. Грађ. зак. који предвиђа застарелост од 10 година односи се само на предузимаче зграда и архитекте ва тврђе грађевине и предузећа, а не и на подпредузимаче који раде само један део грађевине. (Пресуда Касационог суда у Београду од 29 априла 1938 године Рев. број — 340)

У правној ствари тужиоца К. В. противу туженика Акционар. друштва за т. и и., због дуга, Срески суд у Београду пресудом од 23 октобра 1936 год. II—5031. одбио је противтужбени захтев са разлога:

„Својом против тужбом у смислу §-а 94. грпп. противтужилац је претставио да је пре 10 година предузео грађење дома Материнског удружења у Београду. Као предузимач, противтужилац је уговорио са Акционарским друштвом за трговину и индустрију а. д. из Београда да оно постави у згради Дома под од ксилолита, са претставником друштва сада пок. инж. Гросом уговорио услове рада и квалитета материјала. Приликом пријема зграде од стране надзорног инжињера Материнског удружења, коме је присуствовао пок. инж. Грос, утврђено је да израда и квалитет пода не одговарају условима који су били утврђени у уговору између противтужиоца и Материнског удружења, те му је услед тога приликом обрачуна Материнско удружење обуставило 15.000.— динара. Претставник Акц. друш. А. Д. инж. Грос, признао је приликом предаје Дома да под заиста није израђен у целости према погодбама са тужиоцем Иваном Виландом и обећао да ће недостатке уклонити што ни до данас није учинио. Дакле противтужилац претставља да је био у уговорном односу са једне стране са Материнским удружењем, у погледу грађења Дома, а с друге стране с Акц. друштвом за т. и и. А. Д. коме је поверио радове око израде и постављања пода, те да је услед непотпуно извршена уговора, који је противтужилац имао са Акц. друштвом за т. и и. А. Д. њему, противтужиоцу нанета штета пошто му је Материнско удружење обуставило 15.000.— динара због лоше израђеног пода. Пошто тужена страна по противтужби, на рочиште није дошла, мада је њен заступник позив примио, то заступник против тужиоца предлаже пресуду на основу изостанка.

Противтужбом тужена страна у своме одговору у свему пориче наводе против тужиоца и тврди да је она радове око израде и постављања пода извела добро и по уговору са противтужиоцем истичући да признање пок. инж. Гроса на које се противтужилац позива ничим није доказано, а затим да је и после смрти инж. Гроса постојало даље Акц. друштво за т. и и. А. Д. те се је њему противтужилац могао обратити својом рекламацијом у погледу израде пода што он није учинио, већ је чекао да га друштво тужи за остатак дуга па је тек онда истакао свој захтев за накнаду штете у износу од 15.000.— динара. И под том претпоставком, да под у Дому Материнског удружења није био израђен према уговору за противтужиоца, како он и тврди, право његово на тражење накнаде

шесте, после девет година од свршеног посла застарело је, пошто је против тужиоцу штета била позната још 1925 године приликом примопредаје дома. Услед тога предлаже да се тужилац одбије од свога тражења изнетог у противтужби и осуди на плаћање трошкова проузрокованих противтужбом.

Изведени су докази предложени од стране парничних страна према закључку овога суда на записнику од 23. X. 1936. год.

Заст. противтужиоца прилаже попис трошкова.

На основу проведених доказа у смислу §-а 368 грпп. по свом слободном уверењу налази:

По пропису §-а 937 грађ. зак. право на накнаду штете застарела за три године од дана када је оштећеном штета била позната. Пошто је противтужиоцу још приликом примопредаје Дома у години 1925. било познато да под није добро израђен, те му је услед тога још тада овај стављено 15.000.— динара то је и своје право на накнаду штете требао реализовати у законском року. Како се је тужена страна у свом одговору на противтужбу позвала на застарелост, на коју се суд по §-у 949. има обзирати само на захтев странака, нашао је да је право противтужиоца на тражење накнаде штете застарело. Без утицаја је на овакву пресуду суда то што је по тужби Акц. друштва за трг. и инд. А. Д. противу тужиоца И. В. због дуга, који потиче из истог правног односа због кога је тужени В. поднео противтужбу донета делимична пресуда на основу признања, пошто се странке у томе спору нису ни позвале на застарелост па је суд није ни узимао у обзир.

Суд је у смислу §-а 538. грпп. у вези §-а 495. грпп. био дужан да цени чињеничне наводе што их је изостала странка раније изнела а у колико су ти наводи утврђени у припремним поднесцима а тужена страна по противтужби још у своме одговору на противтужбу, позвала се на застарелост потраживања, то је услед тога суд и одбио противтужиоца од захтева у противтужби“.

По призиву тужиоца, Окружни суд за град Београд пресудом од 16 новембра 1937 године Пл. 607. потврдио је пресуду Среског суда као правилну и на закону основану.

По ревизији тужиоца, Касациони суд у Београду пресудом од 29 априла 1938 године Рев. 340. потврдио је пресуду Окружног суда са разлога:

„Ревизијом се побија призивна пресуда са разлога, што су призивни и првостепени суд погрешно утврдили, да је тражење тужиоцево које потиче из уговора о грађењу Дома Материнског удружења, које је грађење предузео тужилац а постављање пода од ксилолита у томе Дому поверио туженом Акц. друшт., застарело. Према ревизији рок је од десет година предвиђен у §-у 928/3 грађ. зак. од окончања спорних послова, није протекло, па није ни могла наступити застарелост тужбеног тражења. Суд је према ревизији требао да изведе све предложене доказе, да би се основаност тужбеног тражења утврдила, јер се застарелост по ревизији има рачунати по §-у 928/3 грађ. зак. а не по §-у 939 грађ. зак. Због наведеног ревидент налази, да стоји погрешна правна оцена — разлог из тач. 4 §-а 597 грпп. и недостатак поступка из §-а 597 тач. 2 грпп.

Касациони суд по оцени означених ревизијских навода сматра да су ревизијски наводи из тач. 4 §-а 597 грпп. неосновани зато, што према утврђеном чињеничком стању и тужбеном тражењу у овом случају није у питању однос између предузимача као главног уговорача и Материнског удружења као саговорача, већ је у питању једно потраживање, које потиче из уговорног односа предузимача зграде и подпредузимача туженог Акцион. друштва за трг. и индустр., које се обавезало у ново подигнутој згради поставити под од ксилолита. Стога се не може у овом случају, на оцену питања овог тужбеног потраживања применити § 928/3 грађ. зак., који предвиђа застарелост од десет година, јер се тај пропис односи само на предузимача зграде и архитекте за тврђе грађевине и предузећа, који су извршили или управљали, а не и на подпредузимача, који раде само један део грађевине, као што је овде био случај, а који уопште са самом грађевином и предузећем грађевине као подпредузимачи не управљају, те се због тога на њих не може односити застарелост из наведеног законског прописа.

Према томе, када су позивни и први суд правилно оценили питање застарелости потраживања по §-у 939 грађ. зак. према коме право на накнаду штете застарева за три године од дана, када је оштећеном штета била позната, није ни потребно извођење предложеног доказа с обзиром на чињеницу, да је тужбено тражење застарело“.

Кћи умрлога нема право да тражи мираз од наследника, већ само уживање, издржавање и пристojно удомљење. (Закључак Касационог суда у Београду од 22 јануара 1938 године Рек—660)

У правној ствари одређивања издржавања спреме и мираза Е. А. из заоставштине Ј. А. Срески суд у Скопљу закључком од 29. јула 1937. године 0-348/36, признао је Ернести право на издржавање у износу од 1000.— динара, а на име мираза и спреме да јој наследници даду кућу и 100.000.— динара у готову када се буде удала, са разлога:

„Ернеста кћи пок. Ј. А. молила је суд да јој из масе њеног оца одмери месечно издржавање као мираз и спрему. На име издржавања тражила је 2.000.— динара месечно, а на име мираза кућу у улици Давидовој број 3 у Скопљу и 200.000.— динара у готову.

Пунолетни наследници пок. Јосифа, Шарло, Саул и Витал, преко штитника Викторије признали су својој сестри Ернести право на издржавање из ове масе у 2000.— динара месечно, као и право на мираз и удомљење у 200.000.— динара са кућом у улици Давидовој број 3.

Наследник Леон Арије признао је Ернести 500.— динара месечно на име издржавања, а на име мираза није јој признао ништа, већ се изјаснио да ће висину мираза одредити браћа споразумно.

После смрти пок. Арија извршен је попис и процена његове заоставштине на дан 6. новембра 1936. године и по томе списку заоставштине имање је процењено на 4.699.905.— динара. Од те суме долази на ствари и непокретности 1.384.460.— динара а остало је у папирима од вредности који су пописани по својој номиналној вредности.

На основу оваквог стања ствари, а по саслушању наследника, суд је одмерио издржавање неудагој кћери пок. Јосифа у 1.000.— динара месечно, а на име мираза суд јој је доделио једну кућу у Давидовој улици бр. 3 и 100.000.— динара у готову.

Приликом одмеравања издржавања и мираза, суд је узео у обзир само непокретну имовину и осталу покретност, коју је пок. Арије оставио, а папире од вредности није узимао у обзир, јер се њихова прометна вредност није могла тачно да утврди, али несумњиво је да је вредност тих папира далеко испод номинала.

Саслушањем наследника судија је стекао уверење да маса пок. Арија прима месечно око 12.000.— динара само од кирије из непокретних добара. Од тога се плаћа пореза и 4000.— динара мајци пок. Јосифа. Око 8.000.— динара остаје да се подели наследницима. Према томе суд налази да јеsuma од 1000.— динара за издржавање Ернесте правилно одмерена и да би 2000.— динара колико је она тражила било много, док би пак 500.— динара колико јој Леон признаје, с обзиром на вредност заоставштине, било мало.

Што се тиче мираза, суд је такође приликом одмеравања узео у обзир првенствено непокретну имовину, која са разним покућством вреди према процени око 1.400.000.— динара те према томе сваком наследнику, рачунајући ту и Ернесту, припало би око 300.000.— динара и нешто више. Међутим кућа у улици Давидовој, по процени вреди 220.000.— динара са 100.000.— динара у готову чини нешто више од 300.000.— дин. с обзиром да је пок. Арије био виђена личност међу банкарима, то и његовој кћери није велики овај мираз. Ово у толико пре што се сви наследници, сем Леона слажу у томе да се Ернесту да поред ове додељене куће још 200.000 динара у готову.

Пошто су сви наследници, па и наследник Леон у принципу признали право на издржавање својој сестри Ернести, као и право на мираз, а не-слагање је било само у погледу висине како издржавања, тако и мираза, то је решено као у диспозитиву, с тим да нико није упућен на парницу“.

По рекурсу А. Л. Окружни суд у Скопљу закључком од 20 септембра 1937. године Р—321, уважио је рекурс делимично и закључак Среског суда укинуо, одбијајући захтев Е., о издржавању и миразу, а у погледу спреме

и опреме одмерио јој је суму од 120.000.— динара, а која сума да јој се неће платити приликом венчања, са разлога:

„У погледу одређивања издржавања Срески суд није надлежан да ово питање расправи у ванпарничном поступку, јер је Е. пунолетна, те нема места примени §-а 264. ванпарн. пост. тим пре, што се томе противно жалилац. Због овога нападути закључак је у овом делу укинут као ништаван.

И. Што се тиче одређивања опреме, суд налази, да овом праву Е. има основа у §-у 397. друга реченица грађ. зак. који говори о удомљењу женске деце — чл. 27. увод. зак. за ванпар. пост., па је с обзиром на имовно стање масе онако како је оцењено у напађутом закључку ову опрему одредио на 120.000.— динара као пристојну.

У погледу мираза, суд је нападути закључак преиначио а одбио захтев Е. јер право на мираз не постоји нити има основа у грађ. зак. па се због тога у овом случају не може применити за мираз § 265 ванпар. пост. с обзиром на пропис чл. 27 увод. зак. за ванпар. пост.

Рекурсни навод да Срески суд није надлежан за одређивање опрема не стоји, јер је по §-у 265 ванпарн. пост. надлежан Срески суд опште месне надлежности обавезника, који је у овом случају одлуку и донео у ванпарничном поступку, а не као старатељски.

Не стоје ни остали рекурсни наводи са разлога изнетих у напађутом закључку. Вештачка процена заоставштине није потребна, пошто је стање и вредност исте позната и цењена у поступку расправе заоставштине и утврђено онако, као што је изнета у напађутом закључку“.

По рекурсу учеснице Е. А. Касациони суд у Београду закључком од 22. јануара 1938 године Рек.—660 потврдио је закључак Окружног суда са разлога:

„Неоснован је навод учеснице Е. А. у ревизијском рекурсу, да Окружни суд у Скопљу, као рекурсни суд, није могао укинути закључак среског суда у целисти, када је постојао само рекурс наследника Леона, док остали наследници нису уложили правни лек. Ово због тога што и ванпарнични суд у смислу §-а 2. ван. парн. пост. по службеној дужности мора пазити да не прекорачи границе своје надлежности, те кад је Окружни суд у Скопљу правилно нашао, да за одређивање издржавања и мираза није био надлежан старатељски суд, с обзиром на § 264. ван. пост. који предвиђа надлежност старатељског суда само за одређивање издржавања малолетним наследницима, — онда без обзира на то, што су други наследници признали учесници Е. право на издржавање и мираз, рекурсни суд је правилно поступио када је укинуо закључак Среског суда у овом делу, којим је расправљено о ствари која је изузета из надлежности ванпарничног односно старатељског судије. Чињеница пак, што остали наследници нису поднели рекурс против закључка Среског суда, не разрешава дужности рекурсни суд да цени надлежност, јер ванпарнични суд не може постати надлежним за оне ствари, које су изузете из његове надлежности, баш и да би постојао споразум странака у том смислу — § 21 (2) ван. пост.

Не стоји такође ни рекурсни навод о погрешној правној оцени ствари у погледу одлуке суда, да учесница Е. нема право по Грађанском закону на мираз, јер по нахођењу Касационог суда, кћери умрлога немају право да траже мираз од наследника, већ само уживање, издржавање и пристојно удомљење — § 397. грађ. зак. Позивање учеснице Е. на пропис §-а 265 ванпарн. пост. неумесан је, јер примени овог прописа има места само у колико по Грађанском закону има обавезе за давање мираза — § 27. ванпарн. пост., па како према изложеном наследници по нашем Грађан. закону такве обавезе немају, то ни учесница Е. ово право не може са успехом истицати, нити тај њен захтев има основа у §-у 265. ван. пост.

Најзад, неоснован је и рекурсни навод у погледу висине спреме, јер по нахођењу Касационог суда, с обзиром на вредност целокупне заоставштине, досуђена сума од 120.000.— динара представља правичну обавезу наследника и браће за спрему њихове сестре и саобразно је постојећим обичајима — § 397. грађ. зак.“.

Уговор о мешовитом ортаклуку, који по § 40 тргов. зак. мора бити писмен, не може се доказивати главном заклетвом. (Решење Касационог суда у Београду од 21 маја 1938 год. Рев. 114).

Тужилац М. С. у својој тужби престао је: да је он био тајни ортак са туженима, да су водили колонијалну-гвожђарску-ситничарску радњу под фирмом В. М. и М. П., и да је он — тужилац, после Божића 1933. год. по споразуму са туженима, напустио радњу, с тим да му тужени исплате припадајући део од $\frac{1}{3}$ у суми од 46.869.— динара.

За доказ својих навода нудио је туженима главну заклетву, а повраћену прима.

Тужена страна у свом одговору навела је, да тужилац ничим не доказује постојање односа из којих жели да доведе своје тужбено тражење.

Даље су навели да се ортаклуци овакве врсте једино доказују писменим уговорима и да се исти главном заклетвом не могу утврђивати. У случају ако суд нађе да има места главној заклетви, примају понуђену заклетву.

Кичевски првостепени суд пресудом од 14. јула 1934. год. бр. 6382, досудио је туженима главну заклетву, налазећи да се постојање уговора о ортаклуку, па и потраживање из истог, могу доказивати признањем, па према томе и главном заклетвом — §§ 180. и 281. грађ. с. п.

По жалби тужене стране, Касациони суд у Београду примедбама својим од 24 новембра 1934. год. Рев. 1202, поништио је пресуду првостепеног суда са разлога:

„Кад према § 40. трг. зак. уговори ортаклука јавног и мешовитог, морају бити писмени и тужилац своје потраживање заснива на постојању мешовитог ортаклука онда је потребно да суд при доношењу своје одлуке узме у оцену и наведени пропис трговачког закона“.

За овим је тужилац на рочишту изјавио: да има места главној заклетви, без обзира да ли је овде у питању ортаклук у смислу прописа § 723. г. з. или у смислу прописа § 40. трг. зак., са разлога што према § 218. г. с. п. сваки парничар може нудити главну заклетву ма да би он имао и друге доказе и што се главна заклетва не може допустити само у оним случајевима у којима се не може доказивати признањем. У овом конкретном случају у § 40. трг. зак. није изрично предвиђено да се признањем ортака не може утврђивати постојање ортаклука.

Тужена страна изјавила је: да главној заклетви у овом спору као доказном сретству нема места, јер је законодавац у § 43. трг. зак. категорички одбио свако доказивање ортакчког односа ако странке, које се позивају на ортакчи однос, нису испуниле строгу форму законом предвиђену у здруживању склапања ортаклука.

Окружни суд у Прилену, пресудом од 20 септембра 1936. год. По. 85/36, одбио је тужиоца од тужбеног захтева са разлога:

„Тужилац у својој тужби навео је, да му тежени В. и М. дугују суму од 46.869 дин. колико су они требали да му плате по извршеном обрачуну, а при изласку његовом из радње — ортаклука. У тој тужби он уједно признаје, да је са туженима био у мешовитом ортаклуку, који је вођен под протоколисаном фирмом „В.М. и М.П.“, а коме је ортаклуку он — тужилац био тајни ортак. Према томе, суму коју он тужбом тражи да му тужени плате, платиће из тог њиховог ортаклука. Овде се дакле појављују два питања: питање постојања ортаклука мешовитог између тужиоца и тужених и питање њихових односа: потраживања, дуговања и др. која и проистичу из тог ортаклука. Тужилац је за доказ свега овога понудио главну заклетву.“

Ортаклук какав је према изјави тужиоца, постојао између њега и тужених предвиђен је у § 25. трг. зак. За постојање истог пак по пропису § 40. трг. зак. потребан је писмен уговор. Без тога писменог уговора, без обзира да ли је он потврђен или не, ортаклук се међу ортацима не може доказивати. Поред тога по § 43. трг. зак. такав се уговор мора и објавити по пропису § 5 истог зак. Ако се прописи о обзнани не испуне, онда се и уговор између ортака сматра за неважећи — § 43. од. посл. трг. зак.

Тужени В. и М. у одговору на тужбу и на рочиштима нису у опште признали, да је између њих и тужиоца постојао ма какав уговор о ортаклуку, па ни уговор о мешовитом ортаклуку у коме је тужилац био тајни ортак.

Тужилац пак М. као што је напред наведено, за постојање овога ортаклука није поднео никакав писмени уговор. Према овоме суд налази: да тужилац није доказао постојање мешовитог ортаклука између њега и тужених — §§ 40., 42. и 43. трг. зак.

Па како, према тужбеним наводима сума од 46.869 дин. коју тужилац тражи, потиче из њихових односа по том ортаклуку са туженима, то му се иста не може досудити, јер постојање ортаклука из кога она потиче није ничим утврђено. С тога се тужилац од тога тражења, да му се горња сума досуди има одбити као од тражења неумесног и недоказаног — § 177 тр. суд. пост.

Суд је ценио и доказ понуђену заклетву па је нашао, да истој месту места, пошто се уговори о ортаклуку ове врсте у смислу §§ 40. и 43. трг. зак. могу утврђивати једино писменим уговором.

Због тога је неумесан приговор тужиоца, да и ако овде није у питању ортаклук по § 723. гр. з., већ и ако се узме да је ортаклук мешовит у смислу § 40. трг. зак., да се постојање истог може доказивати главном заклетвом“.

По изјављеном незадовољству тужилачке стране, Апелациони суд у Скопљу пресудом од 18. новембра 1937. год. Пл. 1516. одобрио је пресуду окружног суда.

По изјављеној жалби тужилачке стране, Касациони суд у Београду решењем од 21. маја 1938. год. Рев. 114, оснажио је пресуду Апелационог суда.

Есконтна листа не садржи доказ да је акцептант био снабдевен покрићем, већ издатац вучене менице треба, по § 85 трг. зак., да докаже да је до рока снабдео акцептанта покрићем. (Пресуда Касационог суда у Београду од 22 марта 1938 године Рев. — 14.

У правној ствари Ј. В. противу Ж. Ђ. због меничног дуга, Окружни суд у Ваљеву пресудом од 8. априла 1937. године По—117/36. осудио је туженика на плаћање спорног дуга са разлога:

„Тужилац у тужби представља, да му по меници издатој 1. априла 1929. год. са роком плаћања за три месеца од дана издања, која гласи на суму од 14.000 динара, по којој је акцептант Ј. С. пенз. из Ваљева, издавалац П. Г. пенз. из Ваљева, а ремитент и жирант М. Ј. пенз. из Ваљева, туженик Г. као издавалац по меници дугује као притежаоцу и сопственику менице по бланко преносу суму меничну од 14.000 динара. Доказ препис менице.

Меница није протествована, али је есконттована код тужиоца Ј. а исту је есконтвоао акцептант Ј. С. Доказ есконтна листа.

Туженик у одговору на тужбу признаје, да је као издавалац потписао спорну меницу, али да је из обавезе испао, јер меница није протествована, а поднетом есконтном листом утврђено је, да је акцептант благовремено био снабдевен покрићем. Предложио је да се тужилац одбије од тужбеног тражења.

На усменој расправи заступник тужиоца је остао при тужби а заступник туженика при одговору на тужбу.

Неспорно је међу странкама да је тужени спорну меницу на 14.000 динара, која је издата 1. априла 1929. г. са роком плаћања за три месеца, — дакле за време важења старог меничног закона — потписао као издавалац а да је исту акцептирао Ј. С. — § 80. трг. зак.

Исто тако неспорно је да меница није благовремено протествована.

Спорно је да ли је акцептант благовремено био снабдевен покрићем, у ком би случају туженик Г. испао из обавезе — § 46. трг. зак. Тужени се за доказ овога позива на приложени препис есконтне листе, коју је акцептант потписао.

Међутим суд налази да се есконтном листом не може доказивати да је у времену рока плаћања акцептант имао покриће. Есконтна листа служи само као доказ о величини уговореног интереса. Потпис акцептанта на истој је доказ да је он пристао на у истој означену висину камате а никако доказ да је он меничну суму новаца примио. Други би случај био да је спор између издаваоца и акцептанта, где је довољан и сам акцент на меници.

Како тужени други доказ нема да је акцептант благовремено имао покриће, а спорна меница испуњава законске услове, то је суд пресудио као у диспозитиву“.

По призиву тужене стране, Апелациони суд у Београду пресудом од 6. октобра 1937. године Пл. 910. преиначио је пресуду Окружног суда и тужиоца одбио од тужбеног захтева са разлога:

„По § 146. трг. зак. притежаатељ менице губи право накнаде према издаатељу ако овај докаже, да је пријемник био снабдевен покрићем с новцем о року плаћања.

Из поднете есконтне листе у тужби, види се, да је чист есконт у 13.800 динара, примио Ј. С., акцептант по означеној меници, који је то на есконтној листи својим потписом и потврдио.

Према томе, туженик у смислу § 146. и 144. трг. зак. није више ни у каквој обавези и тужилац је изгубио сва права према туженику као издаваоцу менице, пошто је акцептант на меници на којој је туженик издаваоц био снабдевен покрићем у времену рока плаћања.

Притежаатељ менице имао би право тражбине само противу оног на кога је меница вучена а не и према издаваоцу менице како је Окружни суд погрешно узео, налазећи погрешно да есконтна листа није доказ да је у времену рока плаћања акцептант имао покрића.

Са изложеног а на основу §§ 591. и 592. гр. п. п. призив тужене стране је уважен, пресуда Окружног суда преиначена и донета је одлука као у диспозитиву“.

По ревизији тужиоца, Касациони суд у Београду пресудом од 22. марта 1938. године Рев. 14. преиначио је пресуду Апелационог суда и туженика осудио на плаћање спорног дуга са разлога:

„Основан је ревизијски навод да се одлука призивног суда у погледу утврђивања покрића по утуженој меници оснива на чињеничкој претпоставци, која није ничим утврђена и за коју не постоје никакви докази, као и да се иста оснива на погрешној правној оцени — тач. 3. и 4. § 597. гр.п.п.

Основаност ових навода састоји се у томе јер је призивни суд преиначујући пресуду првога суда погрешно нашао да туженик у смислу §§ 146. и 144. трг. зак. није више ни у каквој обавези и да је тужилац изгубио сва права према туженику, као издаваоцу менице, јер налази да је есконтна листа доказ да је акцептант био снабдевен покрићем.

Према нахођењу Касационог суда туженик као издаатељ није испАО из обавезе а ово са разлога: Што по § 146. трг. зак. издатељ вучене менице и без протеста остаје менично обавезан према притежаатељу менице, а може се те своје обавезе ослободити само тада ако је он по наређењу § 85. трг. зак. до рока снабдео акцептанта покрићем. Како се пак из утврђеног и констатованог чињеничког стања — § 368. гр.п.п., а које је меродавно за одлуку Касационог суда, види, да туженик ничим није доказао да је он као издатељ спорне менице снабдео до рока покрићем акцептанта С., јер есконтна листа не садржи такав доказ, то је суд уважио ревизију и призивну пресуду преиначио“.

Јован Д. Смиљанић

секретар Касац. суда у Београду.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Седница од 17. августа 1938. год.

Одобрене су президијелне одлуке, по којима је за време судског одмора одобрено:

Упис у именик адвоката: Сави Ракином; Др. Фрањи Клајну; Милану Миљивојевићу; Др. Александру Перлу; Радомиру Јањушевићу; Славку Марковићу — сви са седиштем у Београду;

Пресељење адвоката и то: Драгутина Ристићу из Рековца у Београд — преузиматељ адв. Тома Ђорђевић из Јагодине, Алексију Демченку из Београда у Рачу — преузиматељ адв. Константин Саватијевић из Београда и Момчилу Симићу из Чачка у Крајево — преузиматељ адв. Александар Ђурчић из Чачка;

Брисање из именика адвоката: Др. Младена Хорвата под 28. јулом 1938. год. услед смрти — преузиматељ Сима Бенвенисти, адв. из Београда
Упис у именик адв. приправника: Браниславу Павловићу код адв. Јо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вана Велимировића у Београду са почетком вежбе од 19. маја 1938. год., Танасковићу Младену код адв. Руже Вишић у Мионици са почетком вежбе од 20 јуна 1938. год. Владиславу Алексићу код адв. Милана Тадића у Београду са почетком вежбе од 22. јуна 1938. год., Обраду Жугићу код адв. Стојана Анђелића у Ужицу са почетком вежбе од 22. јуна 1938. год., Моису Перере-у код адв. Давида Алкалаја у Београду са почетком вежбе од 30. јуна 1938. год., Милану Смиљанићу код адв. Јована Боровића у Ужицу са почетком вежбе од 4. јула 1938. год., Наталији Клисић код адв. Михаила Ст. Николића у Београду са почетком вежбе од 30. јуна 1938. год., Живку З. Поповићу код адв. Милана Костића у Београду са почетком вежбе од 2. јула 1938. год., Стевану Ковачевићу код адв. Зарије Матића у Београду са почетком вежбе од 9. јула 1938. год., Алимпију Марковићу код адв. Радована Поповића у Тополи са почетком вежбе од 14. јула 1938. год., Доброславу Милетићу код адв. Богољуба Сремчевића у Обреновцу са почетком вежбе од 12. јула 1938. год., Милораду Живчевићу код адв. Александра Хаџи Ристића у Београду са почетком вежбе од 8. јула 1938. год., Божићу Пантићу код адв. Радована Никодијевића са почетком вежбе од 15. јула 1938. год., Јовану С. Поповићу код адв. Чедомира Плећевића у Аранђеловцу са почетком вежбе од 10. јула 1938. год., Драгомиру Синђелићу код адв. Милорада Мојсиловића у Крагујевцу са почетком вежбе од 18. јула 1938. год., Светиславу Јовановићу код адв. Алексија Демченка у Рачи са почетком вежбе од 19. јула 1938. год., Ристу Аћимовићу код адв. Гојка Терића у Београду са почетком вежбе од 1. августа 1938. год., Ђорђу Благојевићу код адв. Бранислава Јаношевића у Крушевцу са почетком вежбе 2. августа 1938. год., Моису Катану код адв. Михаила Кречковића у Београду са почетком вежбе од 1. августа 1938. год., Владимиру Марјановићу код адв. Миодрага Живановића у Београду са почетком вежбе од 3. августа 1938. год., Владимиру Павловићу код адв. Боре Атанацковића у Београду са почетком вежбе од 5. августа 1938. год., Стевану Симјановићу код адв. Ђорђа Пупића у Београду са почетком вежбе од 6. августа 1938. год., Јордану Пешићу код адв. Стојана Продановића у Београду са почетком вежбе од 6. августа 1938. год. и Младену Оташевићу код адв. Драгољуба Миловановића у Крагујевцу са почетком вежбе од 8. августа 1938;

Прелаз адв. приправницима и то: Димитрију Гавриловићу од адв. Слободана Стојановића код адв. Ђорђа Пупића у Београду, Драгутину Костићу од адв. Радоја Јосимића код адв. Др. Фрање Клајна, у Београду, Петру Тошићу од адв. Константина Саватијевића код адв. Јована Трифуновића у Београду и Миодрагу Лазаревићу од адв. Обрада Матића код адв. Радмиле Стојановића-Гребенаровић у Алексинцу;

Брисање из именика адв. приправника: Радивоја Бошковића под 9. јуном 1938., Андрије Савчића под 28. јуном 1938., Душана Јовића под 28. јуном 1938., Веселина Кнежевића под 28. мајем 1938., Владимира Марјановића под 13. јулом 1938., Митра Томанића под 8. мајем 1938. — све због ступања у државну службу и Средоја Јевремовића под 27. новембром 1937. по одјави принципала.

Избрисани су из именика адв. приправника: Миодраг Лазаревић под 17. јулом 1938. год., због смрти; Петар Ракочевић под 29. јуном 1938. и Радомир Милутиновић под 18. мајем 1938. год. због ступања у државну службу.

Примљен је благајнички извештај за месеце јуни и јули 1938. год без примедбе.

Седница од 24. августа 1938. год.

Уписани су у именик адвоката: Др. Јанко Буљик и Миша Ј. Бенвенисти са седиштем у Београду и Душан Илић са седиштем у Рашкој.

Уписани су у именик адв. приправника: Адам Милибратић-Кундачић код адв. Др. Звонимира Пишкулића у Београду са почетком вежбе од 21. јула 1938. год., Лазар Војиновић код адв. Михаила увеше у Крагујевцу са почетком вежбе од 23. августа 1938. год., Велимир Николић код адв. Милана Поповића у Београду са почетком вежбе од 15. августа 1938. год., Др. Милан П. Марковић код адв. Петра Марковића у Ваљеву са почетком вежбе од 23. августа 1938. год.

Одобрен је прелаз адв. приправницима: Золтану Биро-у од адв. Лазара Кречковића код адв. Михаила Радивојевића у Београду, Јеврему Ст. Јовановићу од адв. Др. Драгића Јоксимовића код адв. Чедомира Тодоро-

www.unibevri.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вића у Београду и Василију Раичковићу од адв. Петра Раичковића код адв. Павла Мијатовића у Београду.

Седница од 31. августа 1938 .год.

Избрисан је из именика адвоката Анастас Христуло под 31. августом 1938. год. због одрицања а за преузиматеља именован адв. Ранко Ђурић из Београда.

Уписани у именик адв. приправника: Мирослав Видаковић код адв. Михаила Ст. Николића са почетком вежбе од 19. августа 1938., Гојмир Сагадин код адв. Вељка Петровића у Београду са почетком вежбе од 30. августа 1938., Јован А. Јовановић код адв. Драг. Марјановића у Зајечару са почетком вежбе од 24. августа 1938. год. и Катарина Кадрагић-Шефер код адв. Трипка Нинковића у Београду са почетком вежбе од 1. септембра 1938. Одобрен је прелаз адв. приправнику Витомиру Вукосављевићу од адв. Момчила Симића код адв. Тихомира Нешића у Чачку.

Избрисани су из именика адв. приправника: Јован Стојановић под 23. мајем 1938. и Димитрије Николић под 28. јуном 1938. због ступања у државну службу.

Претседник Симић је саопштио да ће се Конгрес Међународне Уније адвоката одржати у Б. Пешти од 8. новембра ове год. Тим поводом Одбор је прихватио раније донету президијелну одлуку да делегат Коморе буде претседник Симић или члан одбора Др. Видан Благојевић, примивши уједно знању да заменик претседника Милан Живадиновић иде на Конгрес по свом положају члана Савета Уније.

На предлог претседника Симића решено је да се на идућој седници узме у претрес питање преузиматеља канцеларија умрлих адвоката.

Седница од 14. септембра 1938. год.

Уписан је у именик адвоката Алба Кунтић са седиштем у Београду.

Уписани су у именик адв. приправника: Властимир Лукић код адв. Борислава Димитријевића у Београду са почетком вежбе од 10. септембра 1938., Др. Богдан Миљуш код адв. Др. Радивоја Јовановића у Београду са почетком вежбе од 1. септембра 1938., Душан Порчић код адв. Антуна Бојанића у Београду са почетком вежбе од 1. септембра 1938., Тихомир Јовичић код адв. Фрање Галијана у Београду са почетком вежбе од 1. септембра 1938., Никола Д. Поповић код адв. Милана Костића у Београду са почетком вежбе од 1. септембра 1938., Радомир Обрадовић код адв. Арсенија Батинића у Жабарима са почетком вежбе од 5. септембра 1938., Боривоје Познић код адв. Ђорђа Пупића у Београду са почетком вежбе од 2. септембра 1938.

Одобрен је прелаз адв. приправницима: Димитрију Војиновићу од адв. Ђорђа Пупића код Владимира Петровића, адв. у Београду, Павлу Лукином од адв. Радована Мијушковића са Уба код адв. Велимира Лукића у Београду, Хајиму А. Леви-у од адв. Симе Алкалаја код адв. Рафаила Мешулама у Београду, Петру В. Марковићу од адв. Милорада Токмаковића код адв. Драгољуба Симића у Београду, Милошу Јаснићу од адв. Велимира Лукића код адв. Јована Велимировића у Београду.

Избрисан је из именика адв. приправника Боривоје Познић под 2. октобром 1937. године.

Решавано је о питању да ли адвокат при подизању новца из депозита судског мора имати оверено пуномоћије, па се претседник Симић примио да лично ово питање са судијама претресе и учини корак у циљу олакшања рада адвоката.

По питању начелног решавања о преузиматељима канцеларија умрлих адвоката решено је да се претходно формира један ужи одбор од три члана који ће ово питање детаљно проучити и на идућој седници поднети предлог. У одбор су одмах изабрани Др. Иван Рибар, Др. Јанко Олип и Сима Алкалај.

Примају се благајнички извештаји Коморе и Добротворног фонда за месец август без примедба.

Претседник Симић подноси кратак извештај о раду Конгреса Међународне Уније адвоката одржаном у Б. Пешти од 8.- 11. ов. мес. Детаљан рад Конгреса приказаће заменик претседника Милан Живадиновић у Браничу.

Одбор све ово прима знању.

www.unb.rs На предлог председника Симића заказује се X редовна скупштина Коморе за 30. октобар ове године, с тим, да се дневни ред утврди на идућој седници.

На предлог заменика председника Милана Живадиновића у вези његовог разговора са чланом Коморе адв. Добривојем Петковићем решено је, да неколико старијих адвоката ван Одбора Коморе а од стране Одбора Коморе председник Симић, зам. председника Милан Живадиновић и члан Одбора Војислав Милошевић посете министра правде због питања подизања Палате Правде, као и питања смештаја Среског суда за град Београд.

ПРИКАЗИ

Louis Josserand: Evolutions et actualites. Conférences de droit civil. Paris 1936. Librairie du Recueil Sirey. Pages 183.

Један од најпознатијих француских правника г. Луј Жосеран, касациони судија и почасни декан Лионског правног факултета обогатио је правну књижевност збирком предавања, која је одржао у току једног семестра на тринаест Универзитета или Средишта правних наука у Португалији, Шпанији, Белгији, Мароку, Југославији и Румунији. Писац у предговору та предавања, која овако добијају велики публицитет и долазе до руку и оних који нису имали ретко задовољство да предавача слушају, назива скицама, и ако су свако за себе студије у пуном смислу те речи, које откривају и велику ерудицију и одличан стил и ненадмашан смисао за излагања овог чувеног француског правника. Она расветљавају нарочито проблеме из грађанске одговорности, којима је г. Жосеран посветио своје најбоље радове и објашњавају и продубљују савремени социјални покрет у праву, нарочито приватном, у коме питање одговорности заузима централни положај.

Прво предавање, које носи назив: Француски грађански законик и његова судбина, преставаља у сажетом облику, излагања пишчева о великом кодификаторском раду, који је организовао први конзул Наполеон преко најчувенијих правника из тога времена. Тај законодавни рад, јединствен у својој врсти изазвао је значајне покрете у Француској и иностранству и био пример за углед и другим земљама у томе како да се изједначи законодавство. Наполеонов законик јесте највеће дело свога генијалног творца: он га је једини надживео у свој својој грандиозности, достојан свога великог творца и његових знаменитих помагача.

Успех овог великог законодавног дела јесте у два основним одликама: јасности и концизности и напору законодавца да постави начела а не да набраја случајеве. Тако је се уз Наполеонов грађански законик створила обимна јуриспруденција, либерална и широка, али не преторска, која је омогућила Законику примену значајних размера и створила Француски касациони суд најгипкијом правничком творевином. Доцније кодификације, немачка а нарочито процесно-правна аустриска, напустиле су ово спасоносно начело, па су зашле у казуистику, набрајања, и ако је опште познато, да законодавац не може никад све побројати. Тако су створене у главном две школе тумачења права и закона: француска и германска, које се ослањају у главном на начин на који је законодавство изједначено у односним државама.

Не би било на одмет свима онима које интересује наше будуће изједначење грађанског материјалног права да прочитају пажљиво излагања г. Жосерана посвећена Француском грађанском законнику и француској јуриспруденцији, за коју предавач нема граница у хвалама, у осталом потпуно оправдано. На тај начин наши кодификатори сазнаће да сем аустриског грађанског законодавства, постоје и друга, нарочито француско, које тако лепо врши своју улогу.

Начелно постављен, Француски грађански законик изгледа да је написан за сва времена: либерална јуриспруденција га подмлађује чувајући љубоморно његов дух и његова начела, уверена, да никакав доцнији законодавни рад неће имати онај замах и ону важност као што је био случај.

www.unik.rs
 УНИВЕРЗИТЕТСКА
 БИБЛИОТЕКА

Како законодавним радом из 1804. године када су велики правници поставили квази-вечито законодавно дело — Наполеонов грађански законик.

Друго предавање посвећено је Развоју одговорности, које је, са одобрењем пишчевим објављено у Браничу за 1935. год. — органу Београдске адвокатске коморе у Београду. Ова тема је дала могућност писцу да развије своја ингениозна опажања и постави необично интересантне закључке, у толико пре, што је и сам, и као млад правни писац и доцније као чувени професор Лионског правног факултета и његов декан до одласка у Касациони суд, активно учествовао у овој еволуцији и припремању Касационог суда на велика прегнућа путем чувених одлука грађанског одељења или Опште седнице (коју наш Гр. п. п. на жалост не познаје).

Није у питању еволуција, већ права револуција у праву. Развој технике угрожава нас све више. У немогућности да се технички заштитимо од последица машинизма, ми се правнички штитимо, узимајући за основу ризик коме нас излаже технички развој. Несрећан случај више нам се не чини као последица судбине, већ све више и више, као последица људске радње.

Од старе поставке да нема одговорности без утврђене погрешке, која је жртву упућивала да утврди три ствари: повреду — штету, затим неправилну радњу трећег лица, која би најзад служила за основ накнаде штете постале услед повреде, другим речима, једно лице било повређено или оштећено имало је да утврђује кривицу лица које га је повредило, — француска јуриспруденција данас је дошла до четири друга начела, па да се штета накнади: постојање погрешке, постојање и презумција погрешке, на место појма погрешке дошао је појам ризика, односно на субјективну поставила је се објективна одговорност, и најзад, јуриспруденција је проширила уговорну одговорност на место деликтуозне одговорности, постављајући тако жртву у повољнији положај.

Све ове четири поставке, капиталне за разумевање питања одговорности, г. Жосеран је магистрално изложио одвајајући се од сувог правничког резонувања и дајући својим излагањима ширу социјалну основу.

Нарочиту је пажњу посветио теорији злоупотребе права, која је основна у овој материји и која даје правно објашњење француској јуриспруденцији у њеном ставу, јер се може с правом рећи, да је ново тумачење Француског грађанског законика у одредбама које се на грађанску одговорност односе, ствар француске либералне јуриспруденције: то је творевина судска.

Ова своја излагања, г. Жосеран је развио до необично високог степена у трећем предавању које носи назив: Аутомобилски несрећни случајеви и свечана одлука Касационог суда од 13. фебруара 1930. год., где је његово схватање о социјалној намени права у вези са новим схватањем грађанске одговорности, дошло до крајњег изражаја.

Ова свечана одлука није прошла без озбиљне критике од стране знаменитих правника као што су г. г. Капитан и Рипер. Г. Жосеран је брани и налази оправдање и у правничком тумачењу Грађанског законика и у правичности, нарочито у новим схватањима грађанске одговорности за ризике који постављају објектвну на место старе субјективне одговорности.

Та чувена одлука опште седнице Касационог суда, после сјајне правне аргументације, поставила је у главном четири правила: § 1384. Франц. грађ. законика примењује се како на несрећне случајеве причињене кад је оруђе којим је несретан случај причињен у покрету, тако и на оне које су последица некретања овога оруђа; одговорност је везана за појам чувања ствари а не за саму ствар; учинилац несретног случаја може се ослободити одговорности само ако утврди да је било погрешке до жртве или да је несретан случај последица више силе; одговорност почива не на претпоставци погрешке, већ на претпоставци одговорности.

Суптилан анализатор, сав у социјалној намени закона и јуриспруденције, предавач веома отмено побија примедбе знаменитих противника схватања горње одлуке, одајући им сву дужну пошту (како би код нас на пр. учинио наш уважени професор г. Живојин М. Перић), али остајући одлучно уз своје становиште.

Вредно је за правнике да читајући ова излагања осете сву лепоту прописне везаних за грађанску одговорност за суштину субјективне и објективне, деликтуозне и уговорне одговорности, одговорности за своје и туђе поступке, за радње животиња или за последице неправилног руковања или

недовољног чувања бестелесних ствари, за деликте и квази-деликте, јер је данашње право у великом своме делу упућено на проблеме везане за грађанску одговорност. Многа уверења и предрасуде отпадне после јасних и дубоких излагања уваженог писца.

Четврто предавање посвећено Релативитету и злоупотреби права, јесте врхунац правне мисли г. Жосерана. Тема веома благодарна за његова социјално-правна схватања. Писац се не може сложити са старинским схватањем о праву као егзактној науци, која се не повија за потребама живота, већ би сва била у апсолутним формулама. Није само математика релативна наука. И правна наука у те релативне науке долази, јер она следује заједницу, са њом се развија и са њеним законима, једном речју она је „њено правило и њена слика“. Право постоји због друштва а не обратно. Кад се право употребљава уз злоупотребу или у циљу злоупотребе, престаје бити право. У односу на друштво право је релативно а никако апсолутно.

Да ово илуструје примерима г. Жосеран објашњава суштину својина као социјалне функције и у томе циљу излаже својства својине у односу на ваздушни домен, на рудно благо, на закупца, где се она никако не манифестује у апсолутном облику. Право на судску заштиту и на слободно уговарање није такође апсолутно већ потчињено друштву односно друштвеним потребама. Сусед је ограничен у своме праву правом суседа. Право на одговор по закону о штампи, уз веома концизна анализу чувеног случаја Силвен-Думик, не може се злоупотребити: лист који је изазвао писца, мора му омогућити исправку. Али ако та исправка премаша законом дозвољен обим или ако залази у кривични закон, исправљач ће понети сву одговорност за свој поступак.

Да у своме схватању није усамљен г. Жосеран наводи нове Законике и законе: немачки, швајцарски, совјетски, кинески, литвански и предлог итали-француског законика о облигацијама, који сви кажњавају недобронамерну употребу или коришћење права или употребу или коришћење права противно његовој друштвеној или законској намени.

Са припадницима старинског схватања о праву као апсолутној науци, писац благо дискутује, узимајући за основу својих резонавања правичност и морал. То су му најјачи аргументи. Заиста, цела ова теорија о злоупотреби права јесте триумф морала који са њом продире свуда где се она простире. Захваљујући њој, право се остварује на моралан начин; оно врши мисију која се састоји у томе да влада правда, а не неправда и неморал, тако да се ово предавање може с пуно права назвати морализацијом права.

Као што видимо, писац у овом предавању додирује највише врхове морала и права. Уверен у свој исправан став, он не избегава критику свога схватања. На против. Са сваким својим противником лојално се објашњава бранећи своје уверење на тај начин да се добија утисак да заиста друкчије не може бити.

Ништа се дубоко ни трајно у друштву не може извести без вере у себе и у своју науку. Та вера јесте основ г. Жосеранових излагања. Он дубоко верује да не греши и ту веру искрено, снажно, документовано преноси на слушаоце и читаоце. Осећамо, да кроз г. Жосерана друкчије гледамо на многе друштвено-правне проблеме. Можемо у крајњој линији не прихватити његове закључке, али му морамо признати високо научно уверење и поштење, ненадмашну правну аргументацију и веру у своју науку. То се граничи са догмом а догма се рађа и преноси само у вери.

У петом предавању под насловом: Уговор о раду и злоупотреба права, предавач преноси своје идеје о злоупотреби права на овај необично важан домен људских односа. Пошто је изложно у кратким потезима развој уговора о раду до нашег доба, г. Жосеран сматра да и коалиција — радничка или патронална — може произвести штету ако се употребљава противно основној намени. Штрајк је дозвољен кад има за циљ заштиту професионалних интереса, али је недозвољен кад се употребљава у политичке сврхе или у циљу да се нанесе штета послодавцу. У овом последњем случају може се тражити и накнада штете.

Г. Жосеран, са многим угледним француским правницима — г. г. Капитаном, Рипером, Пиком, критикује једну одлуку Касационог суда која сматра штрајк као једностран раскид уговора о раду. Он налази да штрајк није разлог за раскид уговора, пошто се њиме не тражи ништа друго до

пројекте рада, само под повољнијим условима. Али је штрајк разлог за раскид уговора ако се употребљава или боље злоупотребљава у циљеве који немају везе са условима рада. Као солидан правник г. Жосеран ставља многа питања у вези са штрајком на чисто правну основу. Ту резонује као правник и социолог а никако као преставник или припадник једног или другог политичког схватања. Зато не мора бити симпатичан екстремним елементима, али је зато много виши у очима правника, јер није поставио себи за циљ да пропагира политичке погледе на штрајк, већ је желео само да га објасни са правне и социолошке тачке гледишта у вези са његовим правним последицама.

Шесто предавање које има за тему: Лаж, привидност и прикривање, дало је прилике предавачу да покаже како савршено лако влада овим необично тешким појмовима у праву. Али није само у питању ученост пишења која је изван сваке дискусије, већ се треба осврнути на његов смисао за проста и сликовита излагања прапраћена необично лепим примерима који ова три правна појма, често недовољно јасно постављена у теорији и у пракси, излажу у свој могућој јасности с погледом на правне последице за њих везане.

Предавач полази од правилне поставке да је право наука о добром и праведном. Поштене радње добијају своју санкцију: правда триумфује. Непоштене радње: превара, заблуда, употреба силе, не могу добити задовољење у праву. Па ипак и лаж, и привидност, и прикривање, који су појмови противни добром и праведном, што једино закон штити, могу стварати права и обавезе и добити чак и правну санкцију пред судовима. То су парадокси везани за неминовност живота и односа грађана.

Предавање је пуно лепо изабраних примера из праксе. Путативни брак на пр. у односу на оштећену страну, може послужити као основ за накнаду штете. Исто тако, треће добронамерно лице може тражити оштету од продавца туђе ствари. При прикривеним поклонима лаж може да послужи као основ за правну заштиту. Најзад, родитељи деце рођене у роду или у прељуби не могу по француском закону овакву децу ни признати, нити им ма чиме положај у друштву побољшати. Али, како г. Жосеран добро примећује, родитељски осећај прелази све границе правних ограничења и родитељи овакве деце довијају се на све могуће начине да децу не баце на улици, без заштите, јер она нису крива за грехове својих родитеља. И суд их ту помаже, јер се при доброј логици ова строгост законодавца не може разумети.

У опште говорећи, у овој области права, улога јуриспруденције је веома значајна. Она ублажује претеране и неосноване строгости законодавца као што отклања могућности за евентуалне злоупотребе које закон није предвидео. Јуриспруденција је одблесак живота и правног схватања и смисла за право у даном моменту, у оквиру закона. Зато је она веома активна и гипка, јер иде за потребама живота.

У седмом предавању које носи наслов: Пропадање добротних послова и њихов преображај, г. Жосеран изражава своју приврженост добротним пословима, који имају незаинтересован карактер и њима ставља на супрот послове закључене у циљу зараде, као себичне, заинтересоване. Прва врста послова уступа полако место другој врсти послова и ако би преимућство првих над другима значило триумф правде и морала.

Међутим, ово тврђење не треба узети у сувише апсолутном облику: често је пута мање тешко платити неку услугу него бити захвалан. Кад се правни послови закључени у циљу зараде организују по закону и у социалном духу, човечанство нема шта да страхује јер и трговина, и занати, и интелектуални рад, који се врше у циљу зараде, имају свој дубок основ у друштву и његовим потребама. Само их треба организовати тако да користе а не да штете друштву.

Последње, осмо предавање, посвећено Заштити слабих путем права, пружио је прилику предавачу да изрази још једанпут своја дубока социјална и правна схватања у вези са горњим предметом. Г. Жосеран прво констатује да је прошло време из Лафонтенове басне, да је право јачега најбоље. Друштво ограничава сва права на праву меру без обзира коме припадају.

Слаби данас нису више они исти који су некада били слаби. То се види из еволуције права везаног за жене, малолетнике, распикуће, правне личности. С друге стране, данас су створени нови носиоци права који су

ww слабије као такви достојни заштите: радници, каткад индустријалци и трговци, клијенти великих компанија и трустова, лица која иду пешке.

Мере за заштиту слабих веома су разнолике. Уговор о превозу не може садржавати одредбу која ослобађа превозника од одговорности за превоз људи и робе у случају да тим путем претрпе какву штету или какав квар. Такође има одредаба донетих у јавном интересу, односно у интересу слабијих, у уговору о осигурању, које штите осигураника од све-моћи осигуравајућих друштава. Државне власти воде надзор да се уговори о раду исправно извршују.

Кад су неједнакости јако изражене у уговору њих умањује или своди на праву меру судија ако их по сили закона не огласи да су без важности. Теорија о злоупотреби права своди злоупотребу права на праву меру. Теорија о објективној и субјективној одговорности, уз либералну јуриспруденцију, пружа огромне могућности у циљу заштите слабих нарочито постављеном презумпцијом о одговорности учиниоца а не жртве за несретан случај и накнаду тако настале штете.

Данашњи слаби које треба заштитити јесу они који се налазе у подређеном положају према осталим изданим економских и механичких разлога. Њима се пружа заштита не признањем њихове слабости и њихове инфериорности, већ путем нарочитих привилегија и заштита. У том реду идеја појам ризика омогућује многе правне теорије и стварности: на несигурност материјалну друштво одговара правном сигурношћу.

Ово последње предавање све је у социјалним схватањима г. Жосерана и с тога му лежи на срцу. Оно је испевано као правничка химна о заштити слабих и с тога се чита са особеним интересом.

Стилистичке одлике г. Жосерана познате су из његових многобројних дела: проста и необично јасна излагања, без многих детаља, али снажна, јер почивају на дубоком уверењу и свестраној правничкој ерудицији пишчевој, јесу такође одлика ових осам предавања. У њима, као што видимо, г. Жосеран третира најактуелнија социјално-правна питања садашњице, на магистралан, њему само својствен начин. Не устручава се да за своја уверења дискутује са првим носиоцима француске правне мисли. Не пропушта никад да нагласи велику социјалну мисију права, закона и јуриспруденције. Не прећуткује оно што није добро. Све феномене у друштву у вези са правом разматра критички и своје закључке доноси тек после дугих студија. При томе се служи гвозденом логиком коју тера до краја. За своју идеју, бори се без предаха, против свих и свакога.

Како тек изгледа жива реч г. Жосерана кад му писана реч овако снажно делује на читаоце? То знају они који су имали ретко задовољство и срећу да овог великог правника чују у Загребу и Београду, где је на правним факултетима пронео живо и убедљиво своју мисао која чини част и г. Жосерану и правној науци и нацији из које потиче. Та правна мисао је сад конкретизирана објавом ових предавања. Она је постала опште добро свих правника. Штета је не обогатити се оваквим тековинама кад нам их писац овако издашно пружа. Јер видик постаје много шири кад се ова збирка предавања прочита. Зашто остати у мраку код оволике светлости?

Др. Видан О. Благојевић,
адвокат.

БЕЛЕШКЕ

ОСМИ КОНГРЕС ПРАВНИКА У НОВОМ САДУ

Осми Конгрес правника одржао је свој годишњи скуп 10. и 11. септембра 1938. год. у Новом Саду. Претходно је спремљена Споменница са радовима наших најугледнијих правника, коју смо приказали у Б р а н и ч у за јули—август 1938. год.

Од последње скупштине, која је била јубиларна и као таква одржата у Београду 1935. год., протекло је три године, што је необичајено за Конгресе правника, који се редовно одржавају сваке године. То је најважнији разлог што је интересовање за овогодишњи Конгрес било веома мало код

правника, ма да су чињене велике припреме од правника у Новом Саду да учесници Конгреса буду достојно примљени. Отсутности правника допринело је и то што није одобрен уобичајени попуст на железницама од 75%, као што је то био случај са свима досадашњим Конгресима, будући да су државне власти увек сматрале, да највиши државни интерес захтева, да се омогући учешће правника на Конгресима под најповољнијим условима. Ако се може Конгресном одбору пребацити што није био довољно енергичан у захтеву да се Конгрес одржи прве наредне године и да не прође три године размака између седмог и осмог Конгреса, а потписати прима на себе одговорност за овакав поступак јер је био члан Конгресног одбора, овоме одбору не може се пребацити да није уложио све напоре да се издејствује повластица од 75%. Он и поред свега тога није успео да убеди надлежне факторе о потреби давања ове повластице, па је тако овогодишњи Конгрес правника остао без уобичајене повластице на железницама, што је један од главних узрока за слабу посету правника. Конгресни одбор није чинио довољно пропаганде за Конгрес и није у пуној мери развио своју активност да Конгрес популарише међу правницима, ма да се припремљеној Споменици не може ништа пребацити, ни у погледу научном, ни у погледу техничком.

Конгрес је свечано отворен 10. септембра у великој сали Дома посвећеног Краљу Ујединитељу под претседништвом првог потпретседника г. **Др. Стевана Адамовића**, из разлога, што је претседник Конгреса поднео оставку, у присуству великог броја правника махом из Војводине, Новог Сада и Београда. У поздравном говору г. **Др. Адамовић** је се осврнуо на значај Конгреса и на теме које имају да се изуче, па је Конгрес саслушао неколико поздравних говора од којих је нарочито запажен говор г. **Русомира Јанковића** претседника Удружења југословенских судија, који је говорио о судијској сталности и потреби доношења судиског закона и говор г. **Лазара Јилића** који је изнео пред Конгрес веома тешко стање адвокатских приправника. На Конгресу је исто тако прочитана свечана тема О улози Војводине у развоју нашега права, коју је обрадио секретар Конгреса г. **Др. Илија А. Пржић** професор Универзитета. Ова свечана тема оставила је најбољи утисак на присутне. На једном месту чини нам се да је г. **Др. Пржић** погрешно што је говорио о томе, да је учешће војвођанских правника у јавном животу Србије често изазивало завист код домородаца, пошто те зависти у опште није било, будући да је позната ствар, да су Срби из Србије своју браћу из Војводине увек најширокогрудније примали, не питајући готово никад за њихово порекло, веру и друго. Док се Војвођани нису почели да организују у Удружење Војвођана, многи Војвођани сматрани су Србијанцима. Али су тачне констатације г. **Др. Пржића** о веома значајном утицају Војводине преко њених правника на јавни живот и развој права у Србији, што је врло добро подвучено у метрополи Војводине, у Новом Саду. Ми смо на Конгресима имали још у два маха свечаних тема: у Скопљу О значају Душановог законика, коју је тему обрадио г. **Др. Метод Доленц** професор Универзитета, и у Дубровнику О значају Дубровника за развој права код Јужних Словена, коју је тему обрадио ондашњи претседник Конгреса г. **Др. Иво Политео**. Зато смо с правом очекивали, да ову значајну тему О улози Војводине у развоју нашег права обради сам претседник Конгреса, пошто у том погледу имамо преседан са Конгресом у Дубровнику. Ово не зато што би можда претседник Конгреса стручније ову тему обрадио од секретара г. **Др. Пржића**, већ зато, што ова свечана тема долази у атрибуције претседника, пошто је претседник Конгреса најпозванији да говори о улози Војводине, тако значајној у развоју нашег права.

Рад у секцијама био је ограничен на веома мали број правника, тако да у том погледу можемо сматрати, да Конгрес није успео. Правници су показали да се за предложене теме у главном не интересују, што је жалосна констатација, а што опет има везе са малим бројем присутника на Конгресу. Они који су редовно на Конгресима радили у главном нису дошли. Резолуције су доношене у празним салама са необично малим бројем присутника, ма да су квалитативно на врло високом научном нивоу.

Другог дана Конгрес је закључио свој рад, пошто је саслушао и прихватио неколико врло умесних сугестија од стране г. **Др. Лазара Марковића** бив. Министра правде у погледу будуће организације Конгреса,

Избор и научне обраде тема и рада по секцијама и г. **Александра Андрејевића** касационог судије у Београду такође у вези са радом Конгреса, прихватио и предложене резолуције, одбијајући резолуцију из IV секције и предложено одвојено мишљење по предмету Треба ли повишавати казне у Кривичном законiku за извесна дела и да ли треба смањивати размак између максималне и минималне казне и изабрао нову конгресну управу са г. **Др. Методом Доленцом** професором Универзитета из Љубљане на челу као претседником, пошто ће се идући Конгрес одржати у Марибору или у Рогашкој Слатини.

Правници с правом очекују од будућег конгресног одбора да ће бити активнији него што је био прошли и да ће се трудити да одржи континуитет, тако потребан, као и да ће извршити све припреме да девети Конгрес боље успе од осмог.

Велика је штета што многобројни правници нису могли да присуствују Конгресу у Новом Саду где би обогатили своје научно знање и осетили војвођанско гостопримство, јединствено у својој врсти. Имали би прилике и да посете неколико градова Војводине и да се увере, да је Војводина једна од најважнијих покрајина наше Државе како по својим правницима тако и по своме економском и географском значају. Војводина је с правом очекивала већу посету правника и учинила је све припреме да им се достојно одужи. Конгрес је то уочио па је на предлог г. **Др. Милана Бартоша** професора Универзитета изабрао стварног претседника Конгреса, иначе потпретседника г. **Др. Стевана Адамовића** адвоката и претседника Адвокатске коморе из Новог Сада, за почасног претседника. Тиме је овај угледан правник добио највише признање од Конгреса а преко њега и сви војвођански правници који су на припремама Конгреса радили.

На банкету, којим је закључен Конгрес, пало је неколико топлих здравица, нарочито од претседника г. **Др. Адамовића**, претставника Општине у Новом Саду као домаћина г. **Магарашевића**, г. **Пера Марковића** адвоката из Ваљева, г. **Др. Бартоша**, г. **Др. Ившића** и потписатог, који су подвукли значај Конгреса у Новом Саду и поздравили присутне преставнике братске Чехословачке и Бугарске.

Приликом свечаног отварања Конгреса и на банкету говорили су преставници Чехословачке г.г. **Др. Сирил Баржинка** и **Др. Бедржих Андрес** проф. Универзитета из Прага и преставници Бугарске г.г. **Никола Икономов** и **Арсен Саказов**. Њихово присуство Конгрес је искористио да једнодушно преко њих поздрави два братска народа: чехословачки и бугарски.

На Конгресу су донете следеће резолуције:

Резолуција прве секције по питању: Како да се у новом Грађанском законiku уреди правни положај ванбрачне деце.

Конгрес правника сматра да наше законодавство треба да што пре побољша правни положај ванбрачне деце.

При томе треба:

1) Да се сваком ванбрачном детету обезбеде сретства издржавања, васпитања и напретка;

2) да треба разликовати од оца признату ванбрачну децу од непризнате;

а) да се код признате деце олакшаним поступком омогући усвојење од стране оца и тиме она ставе у положај усвојене деце са свима правима ове деце према усвојитељу и његовој родбини;

б) да се непризнатој деци судским путем тражи и утврди издржавалац;

в) да ванбрачно дете има према матери и њеној родбини сва права брачне деце.

Резолуција друге секције по питању: Које се законодавне мере могу препоручити за одржање недељивости сељачког поседа.

Конгрес правника Краљевине Југославије види опасност за сељачку привреду у комадању сељачких поседа до најмањих измера.

Конгрес налази да су разлици за стварање ситног поседа:

1) што не постоје правна ограничења за деобу у нарави самовласничке сељачке имовине међу баштинике;

2) што постоје исти позитивни прописи грађанских законика за сељачку имовину као и за грађевинско-индустријску имовину;

3) што се позитивни прописи грађанских закона примењују и на наследство сељачке имовине, те се тиме уводе деобе сељачких поседа и

у нарави на толико „нужних“ делова иза смрти сваког самовласника, колико је законски његових баштинака без икаква обзира, да ли су исти привређивали за живота на сељачком дому или не;

4) што се позитивним законима спречава обитељско власништво за оне сељачке поседе, који су једном унесени у земљишне књиге („грунтовице“) као самовласништво.

Ради спречавања опасности Конгрес правника препоручује ове законске мере:

1) да се с обзиром на претежно сељачку структуру наше земље приступи што пре доношењу засебног сељачког Закона, који би имао садржавати посебне прописе како за сељачку имовину, тако и за социјално-привредне односе нашег сељаштва.

2) да се у изради сељачког имовинског права надопуне што пре с посебним законом о „унутрашњој колонизацији“ и о „сељачкој вересији“ (пољопривредном кредиту), како би се тиме могли успешно спроводити у живот прописи о чувању сељачких поседа против непотребних деоба и о стварању непотребних деоба нових сељачких домова, а нарочито у погледу сељачке вересије;

а) да има остати на снази наредба §-а 471. Срп. грађ. пост. о егзи-стенционом минимуму; проширити га на целу земљу и осигурати га за дужнике Аграрне банке како за садашње, тако и за будуће;

б) да се изврстан минимум сељачког поседа не може продати ни за јавне дажбине ни за тражбине настале из кривичног дела ни за трошкове кривичног поступка.

Резолуција треће секције по питању: Реформа прописа Грађанског парничног поступка о пресуди услед изостанка и пропуштања.

Конгрес правника, по саслушању реферата у погледу реформе Грађанског парничног поступка о пресуди услед изостанка и пропуштања, усвојио је ову резолуцију:

1) Систем контумације се у грађанском поступку и надање одржава.

2) Да конгрес ипак сматра, да су последице овог система сувише тешке, и да их треба уклонити или на тај начин што ће се услови повраћаја у пређашње стање ублажити или што ће се против пресуде због изостанка и пропуштања дозволити контрадикција.

Предлог резолуције четврте секције по питању: Треба ли повишавати казне у Кривичном законнику за извесна дела и да ли треба смањити размак између максималне и минималне казне.

VIII. Конгрес правника Краљевине Југославије у Новом Саду

1) конститује: а) да ли кривични закон добар и савремен; б) да у њему има извесних несразмерности у погледу кажњивости; в) да се врши употреба условне осуде у неким крајевима, преко граница како их ова институција изискује; ц) да се извршивање мањих казни по судским пресудама не врши правилно;

2) Конгрес држи да у циљу ефикасне борбе против криминалитета за сада није актуелно, ни повишавање казне, ни смањивање размака између минималне и максималне казне, а да је потреба да се и даље прикупља грађа за евентуалну измену кривичних закона у погледу одређивања казни;

3) Конгрес је мишљења да у вези са постављеним питањем постоји потреба установљења јединствене касације за целу земљу која се има старати о једнообразности примене кривичних закона и да се донесе нов закон о судијама у коме ће се предвидети боља школска и практична спрема будућих судија.

Одвојено мишљење г. проф. Др. Миодрaга Аћимовића:

У постављеним питањима треба ли повишавати казне у кривичном законнику за извесна дела и да ли треба смањивати размак између максималне казне, мишљења сам, да Конгресу треба поднети следеће закључке:

1) Прописи кривичног закона од којих зависи кажњивост код кривичних дела (злочина и престапа) уопште и код појединих дела у посебном делу кривичног законика, уопште узев задовољавају.

2) Питање да ли и у колико казне код појединих кривичних дела у погледу максимума и минимума (размака између највеће и најмање казне) није од већег значаја, нити актуелно и треба одложити за доцније.

3) Узрок неуспеха новог кривичног законика и појединих његових установа уколико га има, не лежи у закону који је добар него у нејед-

накој се често и у погрешној примени закона. Зато треба што пре: а) отклонити аномалију више касационих судова установљењем једног јединственог касационог суда за целу државу; б) донети закон о судијама редовних судова, у коме обратити већу пажњу и на спрему и специјализирање кривичног судије и као предуслов зато извршити реформу правних факултета и програма наставе на њима.

Конгрес није прихватио ни предлог резолуције IV секције ни одвојено мишљење проф. г. Миодрага Аћимовића тако да се у опште није изјаснио по горе изнетом питању.

Резолуција пете секције по питању: О потреби кодификације раднога права:

VIII Конгрес правника Краљевине Југославије по питању кодификације раднога права, доноси ову резолуцију:

1) С обзиром да у Краљевини Југославији нису испуњене све потребне социјалне и економске претпоставке за кодификацију раднога права, то Конгрес налази, да још није време за кодификацију раднога права.

2) Конгрес налази да би садање радничко законодавство — не дирајући у његове тековине — ради лакшега и тачнијега његовог примењивања требало технички скупити у један зборник чија би се примена имала најефикасније осигурати.

3) Да би се осигурала лакша оријентација у правилној примени радничког законодавства Конгрес налази, да би требало осигурати стално и редовно званично објављивање одлука о примени овога законодавства донетих од стране судова и управних власти.

4) Конгрес налази, да би законодавни фактори имали да продуже да путем нових текстова врше сталну интервенцију у корист заштите радника у радним односима.

5) Да би се отклонила данашња недовољна примена радничког законодавства, Конгрес налази да је потребно:

а) створити курсеве за усавршавање у тој материји свих садашњих службеника, који се баве применом радничког законодавства;

б) увести на нашим правним факултетима катедре за радно право и завести обавезне испите из те материје, како на дипломским правничким испитима, тако и на судијском и адвокатском испиту; и

в) примену радничког законодавства поверити првенствено функционерима који су свршили Правни факултет.

Резолуција шесте секције по питању: О упослењу стручног правног особља.

Учесници VIII скупштине Конгреса правника констатују, да је и у нашој држави број дипломираних правника, који чекају на запослење у државној, самоуправној или приватној служби из године у годину све већи. Ова појава већ данас претставља важан проблем, чијем решавању треба већ сада приступити. У циљу решавања овог проблема, тј. да би се запослио што већи број правника, VIII Конгрес правника предлаже:

1) да сва места у државној и самоуправној служби за која је прописано или је по природи посла потребно да их заузимају правници, искључиво се правницима попуњавају;

2) да се сва водећа места у државној пореској служби као и места општинских бележника у већим општинама резервишу за правнике;

3) да се отклоне сметње које адвокате и јавне бележнике спречавају да запосле већи број дипломираних правника, као што је на пр. узимање за пореску основу броја запослених адвокатских приправника;

4) да се буџетом повећа број приправничких места;

5) да се омогући примање дипломираних правника у правну вежбу у државној и самоуправној служби и преко буџетом предвиђеног броја, с тим да се и таква правна вежба сматра државном службом, а сиромашним вежбеницима омогућити вршење правне вежбе, давањем новчане помоћи из буџетских уштеда;

6) да се на свима Правним факултетима стварно изједначи начин полагања дипломских испита;

7) да се у будуће онемогући државним службеницима да истовремено буду и редовни слушаоци Правног факултета.

На крају да констатујемо са задовољством да су сви наши правни часописи доносили редовно разна саопштења у вези са Конгресом правника, тако да су правници могли бити на време обавештени о свему што

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Конгреса правника тиче. У томе није било изузетака, да ли правни часописи излазе у Београду, Загребу, Љубљани, Новом Саду, Сомбору или Подгорици.

Правнички Гласник, орган Удружења правника у Новом Саду, који излази од 1937. год. посветио је уводни чланак Осмом Конгресу правника у своме броју за јули—октобар 1937. год. из пера г. Милована Кнежевића, који је написан са одличним познавањем рада и циљева Конгреса правника, веома топло, како приличи правнику и правном часопису, који схватају велики значај Конгреса правника. У истом броју Правничког гласника објављена је и велика студија г. Др. Јована Савковића судије Касационог суда: О реформи прописа Грађанског парничног поступка о пресуди услед изостанка и пропуштања, која представља његов реферат по овом питању на Конгресу правника и која је објављена у Споменици Конгреса правника. То је опсежан рад по овом важном питању, који, без обзира на реферат потписатог у многоме различит од реферата г. Др. Савковића, представља значајан прилог изучавању овог важног дела Грађанског парничног поступка.

Правнички гласник такође у свесци за јули—август 1938. год. поздравео је Осми Конгрес правника врло топло и изложио које ће теме бити претресане на Конгресу, што је све наша правничка јавност врло симпатично примила. Будући да се Конгрес правника одржао ове године у Новом Саду, Правнички гласник као орган Удружења правника у Новом Саду био је најпозванији да овај Конгрес поздравља.

Такође септембарски број **Правосуђе** посвећен је овогодишњем Конгресу правника. На тај начин, Правосуђе преко свога уредника г. Стојана Јовановића одржава стару традицију у вези са Конгресима правника, омогућујући својим сарадницима да у овој великој правничкој манифестацији пишу и да Конгрес поздрављају као једини југословенски правнички форум у коме сарађују сви југословенски правници без обзира на њихову племенску припадност. У истом броју објавио је своје погледе и предлоге закључке професор процесног права на Универзитету у Љубљани г. Др. Рудолф Сајовиц по питању: Реформе прописа Грађанског парничног поступка о пресуди због изостанка и пропуштања, који су закључци узети озбиљно у разматрање приликом дискусије у секцији о овом важном питању.

Само помогнут од правних часописа и од правника, писаном и живом речју, Конгрес може наставити своје благотворно дејство на припрему правника и законодаваца путем начелно изучених питања и резолуција донетих у пуној сагласности, непристрасности и познавању односних правних материја.

Др. Видан О. Благојевић,
адвокат.

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Б р а н и ч њ е д о н о с и т и с а д р ж а ј е с в и х п р а в н и х ч а с о п и с а к о д н а с .

Архив за правне и друштвене науке, орган Београдског правног факултета. Уредник **Др. Михаило Илић**. Садржај бр. 1.—2. књ. XXXVII, за јули—август 1938. год. Чланци: Др. Евгеније Спекторски: Шопенхауер и савремена култура; Др. Драгољуб Аранђеловић: Уговор о усвојењу деце по грађанском праву; Сергије Троицки: Управа удовом епархијом; Др. Адам П. Лазаревић: О појму парничне легитимације; Богдан Мајсторовић: Постанак једне законске одредбе о поступку код Државног савета; Др. Рихард Розендорф: Ново југословенско деоничко право (Са гледишта упоредног права); Др. Душан Пантелић: Сеф (Обавезе и одговорност банке); Живојин Цветковић: Солидаризам као етички принцип; Александар Ристић: Границе војног кривичног и војног дисциплинског права. — Правна политика од Др. Милана Бартоша. — Међународно-правна хроника од Др. Милете Новаковића. — Економско-финансиска хроника од Др. Тихомира Ј. Марковића. — Судска хроника од Др. Драг. Аранђеловића, Борислава А. Милојковића, Тих. М. Ивановића, Јована Д. Смиљанића, Ивана Д. Петковића, Леона А. Амара, Александра Миловића, Рајка Пелеша. — Оцене и прикази. — И т. д.

Мјесечник, гласило Правничког друштва у Загребу. Уредници **Др. Едо Ловрић** и **Др. Иво Политео**. Садржај бр. 6., 7. и 8. Год. LXIV, за јуни—јули—август 1938. год. In memoriam Rudolf Stammier од Др. Натка Катичића; Рјешење спорова о постојању, висини или природи несмањених земљорадничких дугова по прописима грпп. од Јураја Станојевића; Недостаци у кривичном поступку против млађих малољетника од Др. Владимира Шварца; О примјени §-а 166. к. з. од Др. Рудолфа Леградића; Трошкови излучних парница од Др. Рикарда Ленца; О праву службопримца за вријеме спријечености од Др. Ива Куна; Одговорност бродара ради штета насталих искоришћавањем брода од Др. Милана Шпехара; Проблем савременог корпоративизма од Др. Јура Шћетинца; Хаварија у сухоземном саобраћају од Др. Антуна Дабиновића; Еугеника у српском брачном праву од Живојина М. Перића; Овлаштенештво у извлаштеним шумама од Др. Богдана Коритника. — Оцјене и прикази. — И т. д.

Одвјетник, орган Адвокатске коморе у Загребу. Уредник **Др. Иво Политео**. Садржај бр. 7. Год. XII, за рујан (септембар) 1938. год.: Диагнозе и прогнозе; Одвјетници у Италији; Нови закон о иступима од Др. Рад. Вукчевића; Смије ли одвјетник испитивати свједоке у својој писарни?; Таксирање пуномоћи од Р.; Девизни прописи о одвјетницима од Др. Ж. Ледерера. — Вјести Адв. Коморе у Загребу. — И т. д.

Правосуђе, часопис за судску праксу и законодавство. Уредник **Стојан Јовановић**. Власници и издавачи: **Др. Иво Матијевић** и **Стојан Јовановић**. Оснивачи: **Др. Иво Матијевић**, **Др. Фердо Чулиновић** и **Стојан Јовановић**. Садржај бр. 8, Год. VII, за август 1938. год.: Др. Метод Доленц: Улога судије у борби против криминалитета и његова криминолошка припрема; Др. Тихомир Васиљевић: Питање општег максимума новчане казне у југословенском кривичном закону; Ђорђе А. Клајн: Принцип легалитета у кривичном праву; Др. Михаило Вуковић: О приватноправном режиму на рекама; Стеван Бранковић: Границе трајања одвојеног живота, за случај досуђеног или ускраћеног привременог издржавања; Анто З. Турина: О изједначању положаја ванбрачне са положајем брачне деце у породично-правном и наследно-правном систему; Иван Вујошевић: Замена дужничких исправа новим облигацијама. — Белешке. — И т. д.

Садржај бр. 9. за септембар 1938. год. посвећеног Осмој скупштини Конгреса правника Краљевине Југославије: Рудолф Сајовиц: „Si in ius vocat ito“ али судба због изостанка (поводом Скупштине Конгреса правника); Лаз. Урошевић: Тамо амо по Предоснови будућег Грађанског законика Краљевине Југославије; Др. Мирослав Муха: Чињенична утврђења и правна оцјена (Чињенична и правна питања); Др. Михаило Вуковић: О приватноправном режиму на рекама; Јован А. Ђурчија: Бланко меница; Драгиша Весић: О извршењу наплата новчаних износа на основу одлука редовних судова; Марко Ђуричић: Иступно самовлашће. — Судије и судство. — И т. д.

Полиција, часопис за политичко-управну, полицијску, судску и самоуправну праксу. Уредник **Васа Лазаревић** са Уређивачким одбором. Садржај бр. 7.—8. Год. XXV, за јули—август 1938. год.: Пројекат Закона о иступима од Др. Ј. Кулаша; Схватање кривичних санкција у упоредном кривичном праву са гледишта de lege ferenda од Др. Боривоја Д. Петровића; Да ли за лица незаконито узета у војну службу важе војни кривични закони од Вој. Љ. Павловића; Расматрања о условној осуди од Др. Ј. Кулаша; Међународна полицијска служба од Др. Гудца Еугена; „Откривач лажи“ законито сретство пред судом од А. Петровића; Примена одредаба за државне службенике на градске службенике од Мустафа Камарића; О Масариковим домовима од Мира Ј. Ђирковића. — Пракса од Љуб. Ж. Јевтића, Драгише А. Весића, Јована Д. Смиљанића, Јордана К. Бојацића, Рад. В. Јовановића и т. д.

Правнички гласник, орган Удружења правника у Новом Саду. Уређује Редакциони одбор. Уредник: **Владимир Хаџи**. Садржај бр. 6. Год. II. за јуни 1938. год.: Владимир Хаџи: Држављанство и завичајност код склапања и развода брака; Др. Александар Гавела: О продуженом кривичном делу; Оцене и прикази. — Пракса. — И т. д.

Садржај бр. 7.—8. Год. II. за јули—август 1938.: Осми конгрес правника. — С.: Неколико случајева из најновије праксе Касационог суда. — Оцене и прикази. — Пракса. — И т. д.

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА

Објављеног у Службеним Новинама од 1. августа до 5. септембра 1938. год.

Бр. 182.-LVIII, од 13. августа 1938. год.: 463) Указ о премештању седишта Општине дојранске из Старог Дојрана у Нови Дојран. — 464) Упутство за прикупљање статистичких података о индустрији. — 465) Посебни упут за прикупљање основних (А) података и испуњавање формулара за фирме и творнице. — 466) Преглед државних расхода и прихода. — 467) Споразум о укидању виза на здравствене патенте. — Приступ Румуније. — 468) Телефонски саобраћај. — 469) Исправка у Уредби о почeku.

Бр. 185.-LIX, од 17. августа 1938. год.: 470) Правилник о прегледу стoке за клање и меса и ветеринарској контроли животних намирница анималног порекла.

Бр. 187.-LX, од 19. августа 1938. год.: 471) Указ о промени имена општине Краљевог Села у „Општина андријевачка“. — 472) Уредба о чувању недржавних шума, којом се допуњује Закон о шумама од 21. децембра 1929. — 473) Уредба о изменама и допунама Уредбе о олакшицама наплате приноса Фонду за пошумљавање од поседника недржавних шума Мсбр. 880 од 15. октобра 1935. — 474) Правилник о раду Одбора за контролу утрошка 6% државног зајма за јавне радове и земаљску одбрану, као и о поступку око ангажовања трошења и правдање утрошка додељених кредита из горњег зајма заинтересованим министарствима. — 475) Искључиво право продаје вате и завојног материјала. — 476) Дозволе за стављање у промет хемијских сретстава за дезинфекцију и дезинсекцију. — 477) Упутство о извршењу Уредбе о допунском протоколу уз Трговински споразум и компензациони споразум од 22 августа 1936., између Југославије и Грчке. — 478) Забрана пропагирања пре дозволе о стављању у промет специјалитета.

Бр. 197.-LXI, од 31. августа 1938. год.: 479) Указ о отварању V и VI разреда самоуправне гимназије у Алексинцу. — 480) Уредба са законском снагом о оснивању и уређењу Академије знаности и умјетности у Љубљани. — 481) Уредба о измени и допуни Уредбе о обавезном обезбеђењу усева и плодова од града у Дунавској бановини. — 482) Територијална надлежност пољопривредне огледне и контролне станице у Скопљу. — 483) Отварање царинског ваздухопловног пристаништа у Подгорици. — 484) Отварање царинског одељка при Љубљанском велесајму. — 485) Начелно тумачење тар. бр. 101 Таксене тарифе Закона о таксама. — 486) Измене и допуне ст. 2. § 5. Правилника о накнади трошкова за службена путовања монополских радника. — 487) Ратификација Лихтенштајна међународне конвенције о превозу робе на железницама (М. К. П.) и међународне конвенције о превозу путника и пртљага на железницама (М. К. П.). — 488) Примена на Хонг Конг међународне конвенције о теретним линијама. — 489) Телефонски саобраћај.

Бр. 201.-LXII, од 5. септембра 1938. год.: 490) Указ о отварању непотпуне мешовите реалне гимназије у Цариброду. — 491) Указ о отварању непотпуне мешовите реалне гимназије у Белом Манастиру. — 492) Правилник о унутрашњем газдовању школском имовином и о употреби посебних прихода у Државним домаћичким школама и течајевима, као и у државним учитељским домаћичким школама. — 493) Правилник о извршењу Уредбе са законском снагом о легитимацијама (пословним књижицама) радника и намештеника. — 494) Измене и допуне у Правилнику о заради сталних монополских радника број 21886/38. — 495) Нови прописи за употребу Испег-челика за армирано-бетонске конструкције. — 496) Ступање на снагу Конвенције о граничном промету између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније. — 497) Телефонски саобраћај. — 498) Исправка у Правилнику о вршењу адвокатске приправне вежбе и о полагању адвокатског испита.

НОВЕ КЊИГЕ

WWW.ONICIB.RS

Споменица осме главне скупштине Конгреса правника Краљевине Југославије у Новом Саду 10. и 11. септембра 1938. год. Уредио Др. Илија **Пржић**. Београд. 1938. стр. 328. Издање Конгреса правника.

Др. Рудолф Сајовиц: „Si in ius vocat ito“ али судба због изостанка.— Поводом Скупштине Конгреса правника. — Посебни отисак из Правосуђа бр. 9. за 1938. г. Београд, 1938. стр. 8. (Латиницом).

Др. Иво Матијевић и Др. Фердо Чулиновић: Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу. 15. свеска, стр. 777.—856. — 16. свеска, стр. 857.—936., Београд, 1938. Штампарија „Светлост“. (Латиницом).

Стеван Д. Живадиновић: Право располагања и својина. Докторска расправа. Издање пишчево. Београд, 1938. стр. 145.

Е. Б. Гајић: Југославија и јеврејски проблем. Београд, 1938. Штампарија Драг. Грегорића. Стр. 96. Издање пишчево. (Латиницом).

Власник и издавач Бранича је Адвокатска комора у Београду коју претставља председник **Владимир Св. Симић** адвокат.

За штампарију „Светлост“ М. Вајзер, Краљице Наталије 88. — Београд.